

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ
อำเภอคอนทูน จังหวัดนครปฐม

A Study on Pesticide – Free Vegetable Farmers' Group at Huay Pra Village
Huay Pra Sub – district, Don Toom District, Nakonpathom Province

T096371

โดย

นายอภิรัฐ บุญแยง

ปพ.

๐๒๖๑ก

๒๕๔๗

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน 96371

รับผลิตขึ้นปี 3 JUN 2009

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนการเกษตร)

พ.ศ. 2547

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ

อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

A Study on Pesticide – Free Vegetable Farmers' Group at Huay Pra Village

Huay Pra Sub – district, Don Toom District, Nakhonpathom Province

โดย

นายอภิรัฐ บุญแยง

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)

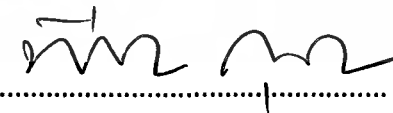
เมื่อวันที่ 29 เดือน 12 พ.ศ. 2547

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

(อาจารย์ ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ)

กรรมการปัญหาพิเศษ

(อาจารย์ พีรัชัย กุลชัย)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์ สุธุมารณ์ ชันศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1

ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

โดย : นายอภิรัฐ บุญแยง

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชา : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(อาจารย์ ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ)

..... 29 / ๖๖.๖. / ๒๕๕๗

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่ม การบริหารจัดการ การกลุ่ม ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ หลาย ๆ เทคนิคคือ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) โดยร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เริ่มมีมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 และได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 โดยการนำของนางสมจิตร์ ไพโรจน์ม่วง ประธานกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิก 33 คน ส่วนปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยภายใน กลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็ง เงินทุนเพียงพอ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคุณภาพของผลผลิต 2) ปัจจัยภายนอก ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐคือ สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม และบริษัทผู้รับซื้อ ได้แก่ บริษัทกำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด บริษัท เอกซ์ เซล และบริษัท สวิฟท์ การดำเนินงานของกลุ่ม ทุกฝ่ายจะขึ้นอยู่กับประธานกลุ่ม ทั้งนี้ภายในกลุ่มได้มีการบริหารงานตามหน้าที่ของสมาชิก แต่ละคน ส่วนการดำเนินงานด้านการผลิตจะเป็นในลักษณะของการช่วยกันหรือการเอาแรงกัน ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ส่งผลทำให้สมาชิกมีรายได้จากการดำเนินงาน ปีละประมาณ 140,000 บาท/ครอบครัว และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม โดยเฉลี่ย ปีละประมาณ 4,700,000 บาท ส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม ปัจจุบันยังไม่พบ จะมีบ้างคือ เกี่ยวกับสมาชิก ซึ่งมีเพียง 1 ราย ที่ไม่สามารถผลิตผักได้มาตรฐานตามที่บริษัทกำหนด จึงไม่สามารถส่งผลผลิตให้กับบริษัทผู้รับซื้อได้ อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มก็ได้มีการแก้ไขและพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร. ปัญญา หมั่นเก็บ ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ ที่กรุณาชี้แนะแนวทางในการทำปัญหาพิเศษตั้งแต่ต้น อีกทั้ง อาจารย์ พีรชัย กุลชัย กรรมการปัญหาปัญหาพิเศษ โดยให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ข้าพเจ้าจึงรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณสมจิตร ไพรสีม่วง ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ และสมาชิกทุกคน รวมทั้งคุณสุรินทร์ ทรัพย์พลับ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5 สำนักงานเกษตรอำเภอคอนท่อม จังหวัดนครปฐม ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ตลอดระยะเวลาที่เข้าไปทำการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ ความช่วยเหลือจากคณาจารย์ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอคุณงามความดีที่พึงมี ข้าพเจ้าขอบแต่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้ประสาทวิชาความรู้ และผู้อุปการะทุกท่าน

อภิรัฐ บุญแยง

มีนาคม 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนิยม	ข
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามเพื่อการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
แนวความคิดเกี่ยวกับผัก	4
แนวคิดเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ	6
แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม	8
แนวความคิดการบริหารจัดการ	9
แนวความคิดการรวมกลุ่ม	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
รูปแบบการวิจัย	20
การเลือกพื้นที่วิจัย	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การจัดหมวดหมู่ การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล	21
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	21
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	
สภาพทั่วไปของชุมชน	22
ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม	31

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่ม	40
ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม	44
ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม	46
วิจารณ์ผล	46
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	50
ข้อเสนอแนะ	52
- ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	52
- ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	52
เอกสารอ้างอิง	53
ภาคผนวก	57
ภาคผนวก ก. แบบฟอร์มบันทึกการสำรวจพืชและโปรแกรมการใช้สารเคมี ของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	58
ภาคผนวก ข. ภาพกิจกรรมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบล ห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม	61

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร	28
2	การจัดสรรการผลิตฝักภายในกลุ่ม	34
3	ปริมาณผลผลิตของกลุ่ม	35
4	ค่าใช้จ่ายในการผลิตและระยะเวลาเก็บเกี่ยว	41
5	มาตรฐานผลผลิตของกลุ่ม	43

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่อำเภอคอนท่อม	25
2	แผนที่ตำบลห้วยพระ	26
3	แสดงระบบน้ำแบบสปริงเกอร์	34
4	แสดงโครงสร้างพัฒนาการของกลุ่ม	36
5	แสดงโครงสร้างบุคลากรภายในกลุ่ม	39

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันแนวโน้มความต้องการผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นพืชผักปลอดสารพิษ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการตื่นตัวของผู้บริโภคที่มีความใส่ใจเรื่องสุขภาพ จึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคคำนึงถึงสุขภาพของตนเองมากขึ้น จากกระแสการตื่นตัวเรื่องสุขภาพที่มีมากขึ้นเป็นลำดับ พืชผักปลอดสารพิษจึงเป็นที่นิยมของกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพ เพราะผักเป็นพืชอาหารที่บริโภคทุกวันๆ เนื่องจากราคาที่แพงเมื่อเทียบกับอาหารที่บริโภคเป็นประจำในทุกครัวเรือน ทั้งนี้ผักยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูง และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบย่อยอาหารและระบบการขับถ่ายของร่างกาย ซึ่งเป็นผลที่จะช่วยให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันต่อโรคต่าง ๆ (ยุพดี สิทธิบุศย ช้างถึงโน สลักจิต ศิริยานันท์, 2539 : 13)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการปลูกผักเพื่อการค้าจะเป็นการปลูกผักเพียงชนิดเดียวซ้ำ ๆ กันหลายปีทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ประกอบกับผักมีศัตรูมาทำลาย มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นจึงต้องมีการป้องกัน และควบคุมศัตรูพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี และมีความสวยงามตามค่านิยมของผู้บริโภคในปัจจุบันซึ่งวิธีที่นิยมมากที่สุดคือ การใช้สารเคมี โดยพบว่า ปริมาณการใช้สารเคมีในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี และจากการใช้สารเคมีในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกล่าวคือ มีสารพิษตกค้างในดิน น้ำ อากาศ ผลผลิตทางการเกษตรมีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตราย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

จากผลกระทบของสารเคมีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดการตื่นตัวของเกษตรกร รวมทั้งผู้บริโภคต่อพิษภัยสารเคมีทางการเกษตร จึงได้เกิดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้มีการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารพิษ โดยการจัดตั้งกลุ่มองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันด้วยความสมัครใจของประชาชนหรือเกษตรกรเพื่อผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่มีความปลอดภัยจากสารพิษ และตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้บริโภคผักปลอดสารพิษที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (เดชรัต สุขกำเนิด, 2546 : 2)

กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนทูน จังหวัดนครปฐม เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากชุมชนห้วยพระประสบปัญหาการว่างงาน

และผลผลิตทางการเกษตรที่ทำอยู่มีราคาตกต่ำ จึงมีการประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ เอกชน และชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งทางออกในการแก้ไขปัญหา นั้น ชาวบ้านเลือกที่จะทำการปลูกผักปลอดสารพิษ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าผักปลอดสารพิษ กำลังเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพและเป็นอาหารที่บริโภคในทุกครัวเรือน

ปัจจุบันกลุ่มมีการผลิตผักปลอดสารพิษจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 เกี่ยวกับความเป็นมา การบริหารจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลนำไปประยุกต์ใช้ในการขยายผลในวงกว้างและสร้างความเข้มแข็งระดับชุมชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษากลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของกลุ่ม

1.3 คำถามเพื่อการวิจัย

1.3.1 คำถามการวิจัยหลัก

กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีความเป็นมาของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มอย่างไรบ้าง มีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มและมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

1.3.2 คำถามการวิจัยย่อย

1. กลุ่มเกษตรกร บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีความเป็นมาอย่างไร ทำไมจึงหันมาปลูกผักปลอดสารพิษ

2. กลุ่มเกษตรกรมีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไร ตั้งแต่ระบบการผลิตจนถึงระบบตลาด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม
4. มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างในการดำเนินงาน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึง การรวมกลุ่ม การพัฒนา การขยาย การดำรงอยู่ การบริหารจัดการ ปัจจัยในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม เพื่อที่จะเป็นช่องทางในการพัฒนารูทกิจชุมชนประเภทอื่น

1.5 ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ผัก หมายถึง พืชที่ใช้กินเป็นอาหารหรือส่วนของพืชที่ใช้กินเป็นอาหาร ได้แก่ ราก ผล เมล็ด ดอก ฯลฯ หรือพืชที่เรา นำส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล ราก ฯลฯ มาใช้เป็นอาหารบริโภคได้ โดยที่ส่วนของพืชบริเวณนั้นจะต้องอวบน้ำ อ่อนนุ่ม ไม่แข็ง มีรสค่อนข้างหวาน และที่สำคัญต้องไม่มีสารพิษตกค้าง

ผักปลอดสารพิษ หมายถึง ผักที่ปราศจากสารพิษตกค้าง (pesticide residue free) รวมทั้งผักที่ยังมีสารพิษตกค้างเจือปนอยู่บ้าง แต่ไม่เกินค่า MRL (Maximum Residue Limit) ที่กำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1653 พ.ศ. 2538

กลุ่ม (Group) หมายถึง บุคคลรวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันในทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเอง และรวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ด้วยทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มมีแบบอย่างของพฤติกรรมร่วมโดยเฉพาะ

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเกษตรกร บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ที่ทำการปลูกผักปลอดสารพิษ

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(Review of Related Literature)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับผัก
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ
- 2.3 แนวความคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.4 แนวคิดการบริหารจัดการ
- 2.5 แนวคิดการรวมกลุ่ม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับผัก

2.1.1 ความหมายของผัก

ผัก หมายถึง พืชที่ใช้กินเป็นอาหารซึ่งครอบคลุมความหมายกว้างมาก ในที่นี้ถั่วหรือข้าวต่างก็เป็นผักทั้งสิ้น ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายผักแคบเข้ามาว่าผักคือ ส่วนของพืช ได้แก่ ราก ผล เมล็ด ดอก ฯลฯ ที่กินเป็นอาหารคาว (อรวินท์ ไทโรกี และประชา บุญศิริกุล อ้างถึงใน สลักจิต ศิริ นานันท์, 2539 : 11) ส่วนเมืองทอง ทวนทวี (อ้างถึงใน สลักจิต ศิริ นานันท์, 2539 : 11) ให้ความหมายของผักไว้ใกล้เคียงกันมากคือ พืชที่เราสามารถนำส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล ฯลฯ มาใช้บริโภคเป็นอาหารได้ โดยที่ส่วนของพืชบริเวณนั้นจะต้องมีลักษณะอวบน้ำ อ่อนนุ่ม ไม่แข็ง ไม่เหนียว มีรสค่อนข้างหวาน และที่สำคัญจะต้องไม่มีพิษต่อร่างกาย

2.1.2 ประเภทของผัก

เมื่อจำแนกตามลักษณะการใช้เป็นอาหารและมีจำหน่ายตามท้องตลาด สามารถแบ่งผักออกเป็น 5 ประเภทคือ (วิชัย หฤทัยธนาสันต์, 2533)

- 1) ผักประเภทใบ (Leaf) เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ผักกวางตุ้ง ผักคะน้า
- 2) ผักประเภทดอกและลำต้น (Inflorescence & Stem) เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดหัว
- 3) ผักประเภทรากและหัว (Root & Tuber or Bulb) เช่น มันเทศ แครอท มันฝรั่ง เหงือก

หอมแดง กระเทียม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4) ผักประเภทใช้เมล็ดหรือฝัก (Seed or Pod) เช่น ถั่วงอก ถั่วลันเตา กระเจี๊ยบ ข้าวโพด
- 5) ประเภทใช้ผล (Fruit) เช่น พริก มะเขือ แตง ฟัก มะเขือเทศ บวบ น้ำเต้า

2.1.3 คุณค่าทางโภชนาการของผัก

ผักเป็นพืชที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งมีปริมาณมากกว่าร้อยละ 70 ของน้ำหนักของผักทั้งหมด มีพลังงานและโปรตีนต่ำ โดยทั่วไปผักจะมีโปรตีนเป็นองค์ประกอบร้อยละ 1 ยกเว้นผักประเภทใบ เช่น กระถิน มีโปรตีนเป็นองค์ประกอบร้อยละ 8 และโปรตีนที่พบในผักส่วนใหญ่จะเป็นโปรตีนที่มีคุณภาพต่ำกว่าโปรตีนในเนื้อสัตว์ เนื่องจากโปรตีนผักขาดไลซีนเมธไอโอนีน ซึ่งเป็นกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย (วิชัย หงษ์ยธนาสันต์, 2533)

ถึงแม้ว่าผักจะมีโปรตีนต่ำ ผักก็อุดมไปด้วยแหล่งวิตามินและเกลือแร่ที่สำคัญคือ โพรวิตามินเอได้แก่ คารอทีน (Carotene) ซึ่งมีสีแดงเข้ม เมื่อคนกินเข้าไปจะเปลี่ยนเป็นวิตามินเอที่ผั่งลำไส้เล็ก โพรวิตามินเอมีมากในผักสีเขียว ผักสีเหลืองและผักสีแสด วิตามินซีมีมากในผักใบสีเขียว ซึ่งสร้างขณะที่พืชเจริญเติบโต วิตามินซีจึงมีอยู่มากในผักที่กำลังจะออก เช่น ถั่วงอกและมีมากในส่วนขยายอดผัก เช่น ยอดกระถิน ยอดแค และยังมีมากในผักใบอ่อนมากกว่าผักใบแก่ ในผักใบเขียวอุดมไปด้วยแคลเซียมและเหล็ก ซึ่งเป็นเพราะคนไทยไม่นิยมดื่มนมที่มีแคลเซียมสูงจึงต้องพึ่งแคลเซียมจากผัก แต่ผักใบเขียวบางชนิด เช่น ผักโขมและใบชะพลูมีกรดออกซาลิก (Oxalic acid) เมื่อรวมตัวกันกับแคลเซียมทำให้แคลเซียมไม่ถูกดูดซึม อาจจะก่อให้เกิดนิ่วในกระเพาะปัสสาวะได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ในผักแทบจะไม่มีไขมันและผักยังประกอบไปด้วยเส้นใยอาหาร หรือไฟเบอร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่ของผัก ร่างกายของคนเราสามารถย่อยและดูดซึมใยอาหารได้ เส้นใยอาหารจะทำให้ผักมีปริมาณมาก ทำให้รู้สึกอิ่มเร็วกว่าปกติซึ่งช่วยในการควบคุมน้ำหนักไม่ให้อ้วน นอกจากนี้ใยอาหารยังมีบทบาทในการช่วยลดระดับโคเลสเตอรอลในเลือดได้ และยังช่วยให้ระบบขับถ่ายของร่างกายเป็นไปได้อย่างดีอีกด้วย ซึ่งคุณประโยชน์ของผักนี้สามารถป้องกันและรักษาโรคอ้วน โรคหัวใจ โรคเบาหวานและโรคมะเร็งของลำไส้ใหญ่ได้ด้วย (วิณะ วีระไวทยะ อ้างถึงใน สลักจิต ศิรินันท์, 2539 : 12)

ผักมีคุณค่าทางอาหารสูงและมีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย แต่จากการใช้สารเคมีอย่างมากมายในปัจจุบัน ทำให้เกิดการตกค้างของสารพิษในผักและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีผู้บริโภคบางกลุ่มที่หลีกเลี่ยงอันตรายจากสารพิษเหล่านี้โดยหันมาบริโภคผักปลอดสารพิษหรืออาหารปลอดสารพิษกันอย่างแพร่หลาย และนับวันที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผักปลอดสารพิษ

2.2.1 ความหมายของผักปลอดสารพิษ

สำหรับความหมายของผักปลอดสารพิษ มีนักวิชาการหลายท่านให้คำนิยามไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป. : 4) ให้ความหมายของผักปลอดสารพิษไว้ คือ ผักที่มีระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและปราบศัตรูพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ยังมีสารพิษตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1653 พ.ศ. 2538

สุวัฒน์ สุริยะแสงเพชร (อ้างถึงใน สลักจิต ศิรินันท์, 2539 : 13) ได้ให้ความหมายผักปลอดสารพิษ หมายถึง ผักที่ไม่มีการใช้สารเคมีใด ๆ ในกระบวนการผลิตเลย หรืออาจจะมีการอนุโลมให้ใช้สารเคมีบางชนิดแต่ห้ามใช้ชนิดที่ร้ายแรง

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2535 : 9) ให้ความหมายของ ผักปลอดสารพิษ ว่า เป็นผักที่ปลูกในระบบเกษตรกรรมทางเลือก โดยมุ่งเน้นการไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในกระบวนการผลิต การปลูกพืชผสมผสานและการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์เป็นแนวทางปฏิบัติหลัก ซึ่งตรงกับคำที่กล่าวไว้ของประเวศ วะสี (2537: 25) ว่า “ผักปลอดสารพิษ” เป็นผักที่ไม่นำสารพิษใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการผลิต มีหลักสำคัญในการปลูกคือ งดใช้ปุ๋ยเคมี สารพิษฆ่าแมลง สารกำจัดศัตรูพืช สารพิษฆ่าเชื้อรา ปราศจากการใช้ฟอรั่มอินทรีย์หลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งฮอร์โมนทุกชนิดที่เป็นสารเคมี ซึ่งจุดประสงค์ใหญ่ของผักปลอดสารพิษจากกลุ่มนี้คือ การไม่เพิ่มสารเคมีใด ๆ ลงสู่สิ่งแวดล้อม และต้องการที่จะเลิกการกระทำการเกษตรเคมีไปสู่ธรรมชาติมากที่สุด

ดังนั้นจากความหมายของผักปลอดสารพิษดังกล่าวข้างต้น โดยสรุป ผักปลอดสารพิษ หมายถึง ผักที่ปราศจากสารพิษตกค้าง (pesticide residue free) รวมทั้งผักที่ยังมีสารพิษตกค้างเจือปนอยู่บ้าง แต่ไม่เกินค่า MRL (Maximum Residue Limit) ที่กำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1653 พ.ศ. 2538

2.2.2 ปัญหาที่พบในตลาดผักปลอดสารพิษ

ปัจจุบันถึงแม้จะมีการขยายตลาดผักปลอดสารพิษออกไปให้กับผู้บริโภคมากขึ้น แต่เนื่องจากตลาดแบบนี้ยังเป็นตลาดแบบใหม่ซึ่งประสบปัญหาค่อนข้างมากทั้งด้านตัวสินค้าและผู้บริโภค โดยปัญหาที่พบสรุปได้ ดังนี้ (ศิริชัย เดชานฤมิตร อ้างถึงใน สลักจิต ศิรินันท์, 2539 : 13)

2.2.2.1 ปัญหาด้านตลาด

1) การหาของมาขายยาก เช่น หาแหล่งผักปลอดสารพิษ เนื่องจากแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษจริง ๆ ยังมีน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2) ปริมาณผลผลิตที่ได้มามีปริมาณไม่สม่ำเสมอ
- 3) การจัดส่ง การบรรจุยังไม่ดี ทำให้สินค้าบอบช้ำเก็บไม่คงทน
- 4) ระบบการกระจายสินค้าสู่ ผู้บริโภคยังมีน้อย
- 5) มีราคาที่สูงกว่าท้องตลาดทั่ว ๆ ไป
- 6) จุดวางขายยังไม่มี การตรวจสอบสินค้าอย่างแน่นอน ไม่ทราบว่าจะเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เพราะยังไม่มี การตรวจสอบเพียงแต่อาศัยความเชื่อใจกันเท่านั้น

2.2.2.2 ปัญหาด้านผู้บริโภค

- 1) ผู้บริโภคยังไม่ตื่นตัวและเข้าใจในสินค้าเท่าที่ควร (มีผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มเท่านั้น)
- 2) ผู้บริโภคยังไม่มั่นใจในคุณภาพ
- 3) ผู้บริโภคไม่ทราบว่าจะหาซื้อผักปลอดสารพิษได้จากแหล่งใด
- 4) ราคาสินค้าสูงกว่าตลาดทั่วไปทำให้ความสนใจที่จะซื้อสินค้าของผู้บริโภคลดลง
- 5) ผู้บริโภคบางกลุ่มยังต้องการบริโภคผักนอกฤดู ซึ่งถ้าไม่มีการใช้สารเคมีก็ไม่สามารถที่จะผลิตผักออกมาได้
- 6) จากภาวะความริบเร่ของสังคมเมือง ทำให้ผู้บริโภคไม่มีความพยายามที่จะเสาะแสวงหาผักปลอดสารพิษ

2.2.3 ข้อเสนอแนะของผู้จำหน่ายผักปลอดสารพิษ

สำหรับผู้จำหน่ายผักปลอดสารพิษได้มีการเสนอแนะไว้ดังนี้ (ศิริชัย เดชานฤมิตร อ้างถึง ไน สลักจิต ศิรินันท์, 2539 : 15)

2.2.3.1 รัฐควรมีมาตรฐานกำหนดว่าอะไรใช้ได้ อะไรใช้ไม่ได้ หรือไม่ให้ใช้สารพิษ หรือสารเคมีและจะควบคุมอย่างไร อาจจะมีการแบ่งประเภทของสินค้าปลอดสารพิษเป็นหลาย ๆ อย่าง

2.2.3.2 จัดตั้งหน่วยงานรองรับในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าเช่น สถาบันวิจัยโภชนาการน่าจะรับหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่มีสารเคมีตกค้าง คุณภาพผลผลิต และคุณค่าทางโภชนาการ

2.2.3.3 รัฐควรมีกองทุนสนับสนุนให้แก่ผู้ผลิตหรือกลุ่มผู้ผลิตรายย่อย

2.2.3.4 มีการประชาสัมพันธ์ให้คนตระหนักถึงพิษภัย หรือสร้างค่านิยมการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.3.5 ให้ความรู้แก่ผู้บริโภคมมากขึ้นและต้องใช้การโฆษณา ประชาสัมพันธ์
สินค้าให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

2.2.3.6 ผู้ผลิตควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้ผลผลิตมีมาก

2.2.3.7 ควรจัดตั้งตลาดกลางในการรองรับสินค้าปลอดสารพิษ

2.2.3.8 ควรมีองค์กรหรือหน่วยงานของราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามา สนับสนุน
เผยแพร่และรณรงค์

2.3 แนวความคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวณณ์ วุฒิเมธี (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวเนตร, 2542 : 13) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มพิจารณาการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชนบทที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527 : 13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน

2.3.2 แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การดำเนินงานกับชาวบ้านนั้น ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวไว้ว่าต้องให้หลักการให้ชาวบ้านพึ่งตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน มากกว่าการร่วมสมทบในรูปแบบอื่นๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมตลอดตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเสียสละแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

พัฒน์ บุญยรัตพันธ์ (2517) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยการให้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตน ในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน และการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว การสร้างโบสถ์

พัทธา สายหู (2516) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญ และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ
2. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของชาวบ้านเอง
3. ปัจจัยที่มีมาจากทางราชการ เช่น ถือเป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเหลือเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่สนับสนุน
4. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เศรษฐกิจของหมู่บ้านไม่ฝืดเคือง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญ ที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง
2. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทนแรงงาน
3. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน
4. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจ ไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน

2.4 แนวคิดการบริหารจัดการ

2.4.1 ความหมายของการบริหารและการจัดการ

ธงชัย สันติวงศ์ (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวเนตร, 2542 : 16) ได้ให้ความหมายของการบริหารและการจัดการ ไว้ดังนี้

การบริหาร หมายถึง การทำให้งานต่าง ๆ ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ

การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถทำบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

2.4.2 แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ

แนวคิดของทางการบริหาร มี 2 แนวความคิดที่สำคัญคือ แนวความคิดการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ และแนวความคิดการบริหารที่ถูกต้อง

แนวความคิดการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ กำหนดขึ้นครั้งแรกในสมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรม โดย Frederick W. Taylor และ Henri Fayol ซึ่งเป็นผู้ต้นคิดสำคัญในการวางหลักการและทฤษฎีการบริหารที่ถูกต้องเป็นครั้งแรก

Ferderick W. Taylor และ ธงชัย สันติวงศ์ (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวเนตร, 2542 : 17) ซึ่งเป็นผู้นำแห่งการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ ได้ทำการศึกษาวิธีการปฏิบัติทางการผลิตในระดับโรงงานขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้หลักต่าง ๆ ในการปฏิบัติ และการศึกษาดังกล่าวจะเป็นไปโดยถูกต้องและมีหลักเกณฑ์มากที่สุด ซึ่งจะเป็นการป้องกันการโต้แย้ง และได้รับประโยชน์จากการได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้นถ้ามีการ

1. จัดการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็นออกจากกระบวนการการทำงาน
2. ฝึกให้คนงานได้รับรู้วิธีการทำงานใหม่ ๆ
3. มีการกำหนดมาตรฐานของงานที่สูงขึ้นกว่าปกติ
4. จัดระบบค่าตอบแทนให้อยู่บนฐานของความสามารถและผลผลิตที่สูงขึ้น

ซึ่งจะมีวิธีการเพื่อกำหนดวิธีการทำงาน หรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ และการเคลื่อนไหว (time and motion study) โดยมีสาระสำคัญคือ

“การเปลี่ยนจากความไม่มีประสิทธิภาพที่สืบเนื่องมาจากวิธีการปฏิบัติแบบไม่มีหลักเกณฑ์ มาเป็นความมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยตัวผู้บริหารตามความรับผิดชอบที่ควรจะมีมากกว่าเดิม”

การบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์นี้มีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ต้องมีความคิดค้นและกำหนด “วิธีที่ดีที่สุด” สำหรับงานที่จะทำแต่ละอย่าง กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด
2. ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน จัดงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน Taylor เน้นความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักการทำงานที่ถูกต้อง ในการคัดเลือกคนงาน จะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

3. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบครอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคุมกับการพิจารณา คนงานนี้ Taylor เชื่อว่า คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีการทำงานที่ได้กำหนดขึ้น เพราะว่าคนงานจะ เห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้น

4. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างคนงานกับผู้บริหาร การประสานงานอย่าง ใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงาน แต่ต้องไม่ใช้การลงไปปฏิบัติงานที่ควรเป็นงานของคนงานเท่านั้น

Henri Fayol และธงชัย สันติวงศ์ (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวนธร, 2542 : 18) ได้สรุปสาระ สำคัญเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (Management Functions) กระบวนการจัดการงาน ประกอบด้วยหน้าที่ต่าง ๆ 5 ประการ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติ

2) การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วประกอบที่เหมาะสม ที่ช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

3) การบังคับบัญชาการ (Commanding) หมายถึง การสั่งการงานต่าง ๆ ให้กับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้สั่งการต้องทำเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ที่ปฏิบัติงานด้วย

4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนเข้ากัน ได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้

2.5 แนวคิดการรวมกลุ่ม

2.5.1 ความหมายของกลุ่ม

กลุ่ม (Group) หมายถึง บุคคลรวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีแบบแผนของการปฏิบัติ ต่อกันในทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเอง และรวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มมีแบบอย่างของพฤติกรรมร่วมโดยเฉพาะ

กลุ่มในงานพัฒนาได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมายไม่ว่าจะเป็นองค์กรชุมชน / องค์กร ชาวบ้านหรือองค์กรประชาชน โดยเฉพาะคำนิยามของกลุ่ม ซึ่ง พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517 : 148) ได้อธิบายว่า กลุ่ม หมายถึง มวลชนที่คิด ได้รวมกันได้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป และมาร่วมกันเพื่อ ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อรวมกันแล้วในที่สุดก็จะสามารถเกิดพลังขึ้น ถ้ามีการจัดตั้งและ วิธีการดำเนินงานที่แน่นแฟ้นเคลื่อนไหวไปในทางที่วางใจ ประชาชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาที่จะ

เข้ามาร่วมมือให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น เมื่อประชาชนสนับสนุนมากขึ้น กลุ่มก็จะเคลื่อนไหวมากขึ้น ทำให้กลุ่มนั้นขยายผลกว้างขึ้น หลังกลุ่มและขีดความสามารถของกลุ่มจะสูงขึ้น กลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในชุมชนก็จะเข้ามาร่วมหรือสนธิเข้าด้วยกัน ทำนองเดียวกัน การมาร่วมตัวกันไม่เพียงแต่มาร่วมตัวกันเท่านั้น แต่มุ่งให้ต่างคนต่างพอใจ ต่างมีความเข้าใจของวัตถุประสงค์ของการร่วมตัวกัน มีความปรารถนาพร้อมกันนำมาซึ่งการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่าง ๆ ในชุมชนให้หมดสิ้นไป

หากพิจารณาถึงความหมายของกลุ่มข้างต้น กลุ่มประกอบด้วย

1. คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งไม่จำกัดเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาและเพศ มารวมกัน หรือมาปรึกษากันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือกำจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้น ๆ ให้หมดไป หรือให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดมุ่งหมายเอาไว้

2. ความสนใจร่วมกัน จะแสดงให้เห็นชัดเจนจากวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาจะต้องมีวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สมาชิกทุกคนต้องการจะให้บรรลุ ความสนใจร่วมกันนี้จะเป็แรงดึงดูดให้สมาชิกรวมกลุ่มกัน เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากความสนใจนั้น ๆ ถ้าหากกลุ่มไม่สามารถดำเนินไปสู่ความคงตัวได้ กลุ่มก็เริ่มสลายตัว

3. การปฏิบัติต่อกันองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ สมาชิกภายในกลุ่มนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน มากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอกกลุ่ม ในกลุ่มสมาชิกจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในที่เดียวกันและความสำคัญต่อสมาชิก นั้น ๆ ตามบทบาทและฐานะ

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2544 : 1) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ "กลุ่ม" ว่าเป็นการรวมพลังของคนจำนวนหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่หรือร่วมกันกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่ง เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามที่ตนปรารถนา การรวมนี้อาจมองได้ 2 นัย คือ

1) รวมพลังเพื่อต่อรองเรียกร้อง ขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก

2) รวมพลังเพื่อต่อรอง ดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อการแก้ไขปัญหาของตน ซึ่งตามหลักการของการพัฒนาแล้วการรวมพลังที่เหมาะสมในการพัฒนาน่าจะอยู่ในรูปแบบมากกว่า เพราะสามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด การที่ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเองย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ ที่ผ่านมาได้ แม้ว่าปัญหานั้น ๆ จะมีความยากลำบากในการแก้ไขมากกว่าเดิมก็ตาม

การกำหนดคำนิยามขององค์กรชาวบ้านหรือองค์กรชุมชน นลินี ต้นตุนิตย์. 2538 (อ้างถึงใน สมพันธ์ เตชะอธิก, 2540 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายขององค์กรชาวบ้านในหลายความหมาย ดังนี้ คือ

1. องค์กรชาวบ้านในความหมายการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มปศุสัตว์ ฯลฯ
2. องค์กรชาวบ้านในความหมายของการรวมกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมของหมู่บ้านเข้าด้วยกัน
3. องค์กรชาวบ้านในความหมายของการประสานกิจกรรมเหมือน ๆ กันในต่างหมู่บ้าน เป็นเครือข่ายกิจกรรมต่างหมู่บ้าน เช่น องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาอีสาน กลุ่มอิตัน้อย ฯลฯ
4. องค์กรชาวบ้านในความหมายของการต่อรอง กับนโยบายรัฐหรือผลประโยชน์ร่วมของชาวบ้านในหลาย ๆ หมู่บ้าน เช่น สมัชชาเกษตรกรรรายย่อย เป็นต้น

สมพันธ์ เตชะอธิก (2540 : 67-68) อธิบายว่า องค์กรชุมชน คือ การรวมตัวของชาวบ้าน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยอาจอยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน หรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ไม่จำกัดพื้นที่ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีผู้นำ และกิจกรรมพัฒนาร่วมกันในชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ที่ องค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) เกี่ยวข้องโดยตรงเป็นองค์กรชุมชนประเภทนี้

ดังนั้น การพัฒนาความเข้มแข็งแก่องค์กรชุมชน หมายถึง องค์กรที่มีความสามารถบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้ องค์กรชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด สำหรับความยั่งยืนของสังคมชนบท และสังคมทั้งหมด (ประเวศ วะสี, 2540)

หากพิจารณาความหมายของกลุ่มในรูปแบบของกรประชาชน กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 20-21) ได้ให้ความหมายขององค์กรประชาชนจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กรตนเองขึ้นมา เพื่อพัฒนานั้นเรียกว่า องค์กรเพื่อช่วยเหลือตนเองของชาวบ้าน (อชช.: Self Help Organization) องค์กรลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นสถาบันที่ประสานเป้าหมาย เพื่อที่จะปรับปรุงสถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชาชนที่เสียเปรียบในสังคม พร้อมกับเป้าหมายที่จะดำเนินการให้ประชาชนในสวนนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดวัตถุประสงค์ และในขบวนการตัดสินใจ องค์กรดังกล่าวนี้ อาจเป็นสหกรณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่แพร่หลายที่สุดหรืออาจอยู่ในรูปแบบอื่น ๆ ตามแต่ความต้องการ ปัญหาและสถานการณ์ในแต่ละท้องถิ่นซึ่งแตกต่างกันออกไป

การให้ความหมายหรือคำนิยามของกลุ่ม ทั้งขององค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน หรือองค์กรประชาชนดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับการอธิบายความหมายของกลุ่ม นอกจากการอธิบายถึงลักษณะที่สำคัญขององค์กรประชาชนใน 6 ประการได้แก่

1. สามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสมาชิกได้และมีการกระจายผลอย่างเสมอภาค
2. ประชาชนมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและอย่างมีจิตสำนึกร่วมกัน
3. องค์กรมีผู้นำที่ดี สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม
4. องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนภายนอก มีบทบาทในการตัดสินใจสามารถกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร และมีความสามารถของคนในชุมชน
5. องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ภายในชุมชน และสภาพแวดล้อม พื้นฐานขององค์กร ให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ได้
6. องค์กรมีการปรับตัวที่จะทำให้งานบรรลุจุดหมาย รักษาความมั่นคงและพัฒนาองค์กรให้เจริญต่อไปได้

2.5.2 ประเภทของกลุ่ม

ในการจัดประเภทของกลุ่ม มีนักวิชาการหลายท่าน ได้จัดแบ่งประเภทของกลุ่มในหลายลักษณะ โดย พัทธน์ บุญยรัตพันธุ์ (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 149 – 150) แบ่งประเภทของกลุ่มเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.5.2.1 กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) ซึ่งทุกฝ่ายภายในกลุ่มประเภทนี้ค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีเกณฑ์ในการแบ่งความรับผิดชอบกันเป็นสัดส่วน เป็นกลุ่มที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่กว่ากลุ่มธรรมดา ถือหลักการติดต่อกันในทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ หรือพูดง่าย ๆ กลุ่มประเภทนี้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้ความชำนาญพิเศษ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ และนับเป็นกลุ่มที่มีเสถียรภาพที่มั่นคง ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายของกลุ่มประเภทนี้คือ หน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งมีระเบียบวินัยและสายบังคับบัญชาที่แน่นอน ในบางครั้งเราเรียกว่า กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เป็นทางการนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นอีก 2 ประเภท คือ

1) กลุ่มชนิดถาวร ซึ่งกลุ่มชนิดนี้เป็นหัวใจสำคัญของสังคม หรือองค์กรต่าง ๆ เช่น คณะบริหารชั้นสูง แผนกต่าง ๆ ของห้างร้าน บริษัท คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล กลุ่มสหกรณ์ชาวนา

2) กลุ่มชนิดชั่วคราว ซึ่งได้แก่คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาในงานหนึ่งในชั่วระยะเวลาอันจำกัด ผลงานสำเร็จ คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งก็หมดภาระหน้าที่แล้วก็เลิกไป ฯลฯ เช่น คณะกรรมการจัดงานปีใหม่ หรือคณะกรรมการจัดงานวัด เป็นต้น

2.5.2.2 กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) กลุ่มนี้เกิดขึ้นได้โดยสมาชิก มารวมกันเองตามธรรมชาติ หรือที่เราเรียกกันว่า กลุ่มธรรมชาติ กลุ่มนี้มีขนาดเล็ก การอธิบายถึงประเภทของกลุ่มดังกล่าว สอดคล้องกับ สมพันธ์ เตชะอธิก (2540 : 67) ที่ได้แบ่งประเภทขององค์กรชุมชนเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 องค์กรชุมชนแบบทางการ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร มูลนิธิสมาคมซึ่งมีลักษณะที่รัฐลงไปจัดตั้งและมีการจดทะเบียนกับภาครัฐ มีกฎหมาย กฎระเบียบ รองรับและได้รับการสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมจากภาครัฐ

ประเภทที่ 2 องค์กรชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ องค์กรที่มีชื่อขึ้นต้นต่าง ๆ เช่น สมัชชา กลุ่ม คณะกรรมการ คณะทำงาน ชมรม เป็นต้น เป็นการรวมตัวกันเองหรือองค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) เข้าไปร่วมจัดตั้ง มีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นเองส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล

ปัทมพร อ่อนดำ (อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 88 -90) ได้จัดแบ่งประเภทของกลุ่ม จากประสบการณ์ของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนา ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่มีโครงสร้างแบบง่าย ๆ และและกลุ่มที่มีโครงสร้างแบบซับซ้อน

ลักษณะของกลุ่มที่มีโครงสร้างง่าย ๆ คือ

1) สมาชิกมีทรัพย์สินและงานของตนเองส่วนหนึ่ง แต่มีกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มอีกส่วนหนึ่ง

2) สมาชิกเป็นเจ้าของทรัพย์สินร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน

กลุ่มที่มีโครงสร้างซับซ้อน กลุ่มกิจกรรมประเภทนี้ จะเป็นกลุ่มที่มีรูปแบบโครงสร้างอยู่แล้ว กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ คณะกรรมการและกิจกรรม รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และบทบาทของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีหลายฝ่ายเนื่องจากเกษตรกรรายย่อยมีความต้องการแก้ไขปัญหบางประการ เช่น ขาดแคลนข้าว จึงมีการจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้น และมีความต้องการออมทรัพย์เพื่อการลงทุนบางอย่าง จึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น

ในกรณีกลุ่มซับซ้อนแต่ชัดเจนเช่นนี้ โครงการฯ คาดหวังแต่เพียงว่า กลุ่มสามารถทำกิจกรรมบางอย่างตามโครงการได้ แต่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ทั้งในด้านบทบาทและหน้าที่ของกรรมการแต่ละฝ่าย และกิจกรรมอื่น ๆ ของกลุ่มที่ยังไม่ได้ทำ เช่น กรณีกลุ่มออมทรัพย์อาจจะทำเฉพาะการออมก่อน ส่วนการนำเอาเงินออมไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ จะชะลอเอาไว้ก่อน หลังจากเกษตรกรได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ทางกลุ่ม แล้วเกษตรกรตำบลจะไปกระตุ้นให้พัฒนา กลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.5.3 การก่อตั้งกลุ่ม

ประสบการณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในงานพัฒนา (SFPP) บัณฑิตอ่อนคำ (อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 84) ได้สรุปขบวนการกระตุ้นการเกิดกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ว่าประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

2.5.3.1 ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมกลุ่ม (Pre Group Stage) เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรตำบลเข้าไปสร้างความคุ้นเคย การยอมรับ และการไว้วางใจจากชุมชนและเกษตรกรรายย่อย บทบาทของเกษตรกรตำบลก็คือ การไปคุยกับเกษตรกรรายย่อยทุกคนรอบครัวและดึงปัญหาและความต้องการของแต่ละครอบครัวออกมาให้ได้ เพราะเราต้องเอาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรรายย่อยมาเป็นฐานในการรวมกลุ่ม จากนั้นจึงเอาความต้องการมาจัดเป็นกลุ่ม เพื่อทำงานในขั้นที่ 2 ซึ่งเรียกว่า กลุ่มศึกษาความรู้ (Learning Group Stage) ต่อไป

สิ่งที่ต้องตอกย้ำในการเตรียมกลุ่มนี้ก็คือ งานที่ทำในขั้นตอนการเตรียมกลุ่มถือว่าเป็นงานวางพื้นฐาน (Group Work) ของกลุ่ม จำเป็นที่เกษตรกรตำบลจะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ถ้าฐานไม่แข็งแรงก็จะทำให้กลุ่มแตกแยกง่าย

2.5.3.2 ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning Group Stage) เมื่อเกษตรกรตำบลได้แบ่งกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยตามความต้องการที่เหมือนกันแล้ว เกษตรตำบลก็เตรียมจัดให้มีการประชุมกันระหว่างเกษตรกรที่มีความต้องการเหมือนกัน

สำหรับขบวนการเกิดกลุ่ม ในขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้ นั่นคือ เมื่อเกษตรกรตำบลได้กลุ่มเกษตรกรรายย่อยตามความต้องการที่เหมือนกันแล้ว เกษตรตำบลก็วางแผนให้เกษตรกรรายย่อยแต่ละกลุ่มมีการประชุม เช่น กลุ่มไก่อะเฉพาะเรื่องการเลี้ยงมาประชุมหาปัญหา และความต้องการของกลุ่มจากนั้นก็กระตุ้นให้ปรึกษาหารือกันว่าจะทำอย่างไรจึงจะแก้ไขปัญหา และสามารถสนองความต้องการที่เหมือนกัน

2.5.3.3 ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มกิจกรรม (Activity Group Stage) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ต่อจากขั้นตอนการศึกษาเรียนรู้เมื่อเกษตรกรตำบลประเมินดูว่ากลุ่มศึกษาเรียนรู้มีความรู้ทางวิชาการ หรือความรู้ทางเทคโนโลยีพอที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดกลุ่มกิจกรรมต่อไป

ในกลุ่มกิจกรรมนี้ โครงการฯ ต้องการเพียงให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสได้ทำงานด้วยกันเป็นหลัก ยังไม่หวังเป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างชัดเจนแต่อย่างใด เนื่องจากยังเป็นกลุ่มเล็ก สมาชิกทุกคนสามารถคิด ร่วมกันวางแผนร่วมกัน โครดนัดในด้านใดก็ให้ทำด้านนั้น กลุ่มแบบนี้จึงเป็นกลุ่มซึ่งมีอยู่ในหมู่บ้านมาก่อน กล่าวคือ โครงการฯ คาดหวังว่า กลุ่มกิจกรรมที่เริ่มต้นแบบนี้จะได้รับการพัฒนาต่อไป ทั้งนี้โดยต้องเพิ่มความรู้เรื่องการบริหารกลุ่มก่อน และจากนั้นเกษตรกรตำบลจะได้เข้าไปกระตุ้นให้เกษตรกรรายย่อยพัฒนาตนเอง และกำหนดทิศทางกลุ่มต่อไป ทั้งในด้านโครงสร้างของกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่ม

2.5.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและพัฒนากลุ่ม

เมื่อนักส่งเสริมได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้ว สิ่งที่นักพัฒนาตั้งคำถามต่อแนวพัฒนากลุ่มก็คือ จะต้องส่งเสริมและพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งได้อย่างไร ทั้งนี้ Robert ช้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร (2543 : 291) กล่าวถึงวงจรชีวิตกลุ่มหรือองค์กรชุมชนว่ามี 4 ขั้น คือ

2.5.4.1 ขั้นก่อตัว สมาชิกตระหนักถึงความต้องการ ปัญหาและโอกาสของตนเองรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ

2.5.4.2 ขั้นก่อตั้งกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์ โครงสร้าง ระเบียบกติกา สมาชิกการแสวงหาทรัพยากร

2.5.4.3 ขั้นธำรงรักษากลุ่ม ดำเนินกิจกรรมหรือขยายกิจกรรม

2.5.4.4 ขั้นตอนการประเมินผล

การอธิบายวงจรของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ตามแนวความคิดของ Robert มีความคล้ายคลึงกับการอธิบายขั้นตอนการเกิด/พัฒนาของกลุ่มหรือวงจรชีวิตกลุ่มของ จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2544 : 1 - 3) ว่ากลุ่มเหมือน "คน" มี เกิด แก่ เจ็บ ตาย

ดังนั้น เพื่อที่กลุ่ม/องค์กรชุมชนจะเติบโตไปอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง ซึ่งวิเชียร แสงโชติ (2539, อ้างถึงใน สมพันธ์ เตชะอธิก, 2540 : 78 - 79) ได้อธิบายสรุปองค์กรชาวบ้านในการพัฒนาความเข้มแข็ง คือ ต้องทำงานแนวคิดและกิจกรรมทั้ง 4 ด้านดังนี้

ด้านการเมือง องค์กรชุมชนต้องสามารถสร้างอำนาจต่อรอง ในการใช้ทรัพยากรจากภาครัฐและภาคภายนอกได้ต้องมีการศึกษาเรียนรู้กลไกตลาดและต่อรองกับภาคธุรกิจได้

ด้านเศรษฐกิจ ต้องเสริมสร้างกิจกรรมที่ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่า และการทำกิจกรรมธุรกิจชุมชนที่ชุมชนมีอำนาจ เช่น ร้านค้า ข้าวแปรรูป เป็นต้น

ด้านสังคมวัฒนธรรม ต้องสร้างการรวมกลุ่มที่นำเอาวัฒนธรรมประเพณีการเกื้อกูลกัน มาเกาะเกี่ยวการรวมตัวให้เหนียวแน่นขึ้น

ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีการเรียนรู้และการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การจัดการ องค์กร และการจัดทำแผนงานปฏิบัติร่วมกัน

2.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลัดดา ผิวเนร (2542) ได้ทำการศึกษาบทบาทสตรีกับการพัฒนาธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มแชมพูสมุนไพร จังหวัดชัยนาท จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้น เนื่องจากชาวบ้านประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจจึงมารวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่ม มีผู้สนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนชัยนาท สำนักงานเกษตรภาคกลาง และมีผู้นำกลุ่มที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น กลุ่มได้รับการสนับสนุนจาก มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ กิจกรรมของกลุ่มเป็นการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ภายใต้รูปแบบของกลุ่มผู้ผลิต และผู้ให้บริการร่วมกัน เพื่อดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ธุรกิจนี้เป็นการลงทุนร่วมกันของชาวบ้านเกือบทั้งหมด สมาชิกผู้ถือหุ้นประกอบด้วย สมาชิกผู้ผลิต สมาชิกผู้ปลุกว่านทางจระเข้ และชาวบ้านที่ถือหุ้นทั่วไป สมาชิกทุกคนจะได้รับเงินปันผลทุกคนโดยมีการแบ่งปันผลดังนี้คือ ปันผลให้ผู้ผลิตร้อยละ 75 ผู้ถือหุ้นร้อยละ 10 ที่เหลืออีกร้อยละ 15 นั้น แบ่งไว้เป็นค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ในการผลิตร้อยละ 10 และเข้าทุนกองกลางร้อยละ 5 ในปัจจุบันมีผู้ถือหุ้น 176 ราย 344 หุ้น

อรุณี ต้นติมูธา (2541) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคผักและผลไม้ปลอดสารพิษ ในเขตสีลม กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ความสะดวกในการซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 62 ไม่มีความสะดวกในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษ แต่ร้อยละ 38 มีความเห็นว่ามีความสะดวกในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษ ราคาของผักและผลไม้ปลอดสารพิษส่วนใหญ่ร้อยละ 89 มีความรู้สึกว่าแพง แต่ร้อยละ 11 มีความรู้สึกว่าไม่แพง ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผักและผลไม้ปลอดสารพิษ พบว่าร้อยละ 80 มีความรู้สึกว่าผัก

และผลไม้ปลอดสารพิษน่าจะมีความปลอดภัยจริง และร้อยละ 26 มีความรู้สึกว่ามีผักปลอดสารพิษนั้นไม่น่าจะทำการผลิตได้

เดือนจิตร สงวนศิลป์ (2536) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารปลอดสารพิษในเขตกรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า จากการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคและผู้ผลิตอาหารปลอดสารพิษทั้งสิ้น 70 ราย พบว่าผู้บริโภคส่วนมากบริโภคอาหารที่ปลอดสารพิษน้อยกว่า 3 วัน ในหนึ่งสัปดาห์ เพราะว่ามีผู้ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากสารตกค้างในอาหาร และผู้บริโภคช้ำวกล้างปลอดยาฆ่าแมลงมากที่สุด เหตุที่เลือกช้ำวกล้างปลอดสารพิษคือ มีคุณค่าทางอาหารและมีความปลอดภัยจากสารพิษหรือสารเคมี แม้จะมีราคาที่แพงกว่าผักทั่ว ๆ ไป เพื่อรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แต่การส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้ถึงคุณประโยชน์ของอาหารปลอดสารพิษควรปรับปรุงเรื่องการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และจากการวิเคราะห์ระดับรายจ่ายที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคอาหารปลอดภัยจากสารพิษ และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในเรื่องของการเปลี่ยนไปบริโภคอาหารประเภทอื่น

ประเวศ วะสี (2540 : 25-27) จากการวิจัยและสำรวจเมื่อปี 2535 พบว่ามีองค์กรพัฒนาเอกชนกว่า 50 องค์กรทั่วประเทศที่ทำงานส่งเสริมระบบเกษตรกรรมทางเลือกและมีเกษตรกรกว่า 20,000 ครอบครัวหรือประมาณ 0.4 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรทั่วประเทศ 5 ล้านครอบครัวที่ได้ทำการผลิตผัก และอาหารปลอดภัยจำหน่าย องค์กรพัฒนาเอกชนได้ร่วมกับกลุ่มชาวบ้านจัดตั้งกิจกรรมตลาดทางเลือกขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะกระจายผลผลิตที่มีคุณภาพให้แก่ผู้บริโภคที่มีความสนใจตลาดทางเลือก ดังกล่าว ไม่ใช่ช่องทางการตลาดที่มุ่งเน้นเฉพาะการขายผลผลิตปลอดภัยสารพิษเท่านั้น แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมในการเชื่อมโยงผู้ผลิตในชนบทและผู้บริโภคในเมืองเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

บทที่ 3 วิธีการวิจัย (Research Methodologies)

ในการศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอ
ดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก และ
ศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารจากทางราชการ และเอกสารจากการที่กลุ่มเป็นผู้จัดทำขึ้น

3.2 การเลือกพื้นที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือก
ศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัด
นครปฐม

การที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย เนื่องจาก
กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นกลุ่มที่มีการผลิตผักปลอดสารพิษจำหน่าย ทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2541 และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภคและบริษัทที่สั่งซื้อ
คือ บริษัทกำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด บริษัทเอกซ์เซล ฟู้ด และบริษัทสวีพี และได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาที่เข้าไปทำการเก็บข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.3.1 การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารประเภทหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีเนื้อหา
เกี่ยวข้อง โดยค้นหาจากแหล่งข้อมูล ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง รวมทั้ง
เอกสารประเภทอื่น ๆ เช่น วารสาร เอกสารทางราชการ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

20173

3.3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การเตรียมพื้นที่ศึกษา โดยโทรศัพท์ติดต่อเป็นการส่วนตัว แนะนำตัวเองกับ ผู้นำกลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย สมุดบันทึก ปากกา เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป แนวคำถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่ม ทำให้เข้าใจในบริบททางสังคมของกลุ่มมากขึ้น

ค. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ยึดหลักบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คน

2. สมาชิกผู้ผลิตภายในกลุ่ม จำนวน 3 คน

3. เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายไร่ของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 นักวิชาการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1

ง. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation)

3.4 การจัดหมวดหมู่ การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่เก็บข้อมูลได้ครบตามหัวข้อที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์ ในภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินของกลุ่ม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการบรรยายเชิงพรรณนา

3.5 ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษา รวบรวมข้อมูล รวมทั้งการแก้ไข และจัดทำรูปเล่ม รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546 – เมษายน 2547 ในส่วนของข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่แบบต่อเนื่อง ในระหว่างเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2547

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล
(Findings and Results)

จากการศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอ
ดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาดังนี้

- 4.1 สภาพทั่วไปของชุมชน
- 4.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม
- 4.3 การดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่ม
- 4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม
- 4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

4.1.1 สภาพทั่วไปของชุมชน ตำบลห้วยพระ

ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 5 กิโลเมตร
และห่างจากศาลากลางจังหวัดนครปฐมประมาณ 18 กิโลเมตร ตำบลห้วยพระ มีประชากรทั้งหมด
6,509 คน มีพื้นที่ทั้งหมดของตำบลจำนวน 17,525 ไร่ หรือ 27 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่ติดต่อกับ
ตำบลข้างเคียงดังนี้ (ภาพที่ 1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลสามง่าม	อำเภอดอนตูม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลตาก้อง	อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลดอนพุทรา	อำเภอดอนตูม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยขวาง	อำเภอกำแพงแสน

ตำบลห้วยพระแบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้านคือ บ้านห้วยพระ บ้านสามแก้ว บ้าน
ทุ่งพิชัย บ้านแจ้งงาม บ้านเลาเตา บ้านไผ่แหลม บ้านรางโพธิ์ทอง และบ้านทุ่งพิชัย หมู่ 8

แต่เดิมตำบลห้วยพระในอดีตนั้นเล่าว่า บริเวณวัดห้วยพระมีลำธารสายหนึ่งเป็นห้วยทราย
ชาวบ้านได้ใช้น้ำจากห้วยทรายเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค ต่อมาได้มีพระรูปหนึ่งมาเล่นน้ำที่
ห้วยพระแล้วถูกทรายดูดจนน้ำตาย ชาวบ้านเลยพูดกันว่าถูกธรณีสูบ จึงเรียกห้วยนี้ต่อ ๆ กันมา
ว่าห้วยพระจนถึงปัจจุบัน

บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดกับบริเวณห้วยพระ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร บ้านห้วยพระจึงเป็นหมู่บ้านที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตรกรรม

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1

4.1.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอคอนตูมประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 1,490 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 857 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ อีก 633 ไร่ อาณาเขตของบ้านห้วยพระติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้ (ภาพที่ 2)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านสามแก้ว หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านเลาเตา หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านรางโพธิ์ทอง หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านทุ่งพิชัย หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม

4.1.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ บ้านห้วยพระส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะกับการทำการเกษตรกรรม เนื่องจากที่มีห้วยชลประทานที่เรียกกันว่า ห้วยพระ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรของบ้านห้วยพระ

การปลูกสร้างบ้านเรือน จะปลูกติดกันเป็นชุมชนใหญ่ โดยมีถนนตัดเข้าไปในหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่ง

ลักษณะของดินทั่วไป เป็นดินเหนียว มีความสมบูรณ์ปานกลาง เนื้อดินมีสีเทา หรือสีเทาแก่

4.1.2.3 ลักษณะทางภูมิอากาศ ลักษณะโดยทั่วไปจะคล้ายกับพื้นที่อื่น ๆ ของภาคกลาง กล่าวคือ จะมีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านในเดือน ตุลาคม - กุมภาพันธ์ นอกจากนี้ยังมีมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดเข้ามาในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านเข้ามาในช่วงเดือน พฤษภาคม - ตุลาคม จากอิทธิพลของลมมรสุมจึงทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน

4.1.2.4 แหล่งน้ำ บ้านห้วยพระเป็นพื้นที่มีระบบการส่งน้ำชลประทาน และ ยังมีแหล่งกักเก็บน้ำไว้ในช่วงที่กรมชลประทานปิดน้ำสำหรับซ่อมแซมคลองส่งน้ำต่าง ๆ ในช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์

ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งชลประทานเพื่อการเกษตร เช่น การทำนา ทำสวน และใช้เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อทำน้ำประปาในหมู่บ้าน การอุปโภคบริโภค และการใช้สอยอย่างอื่น

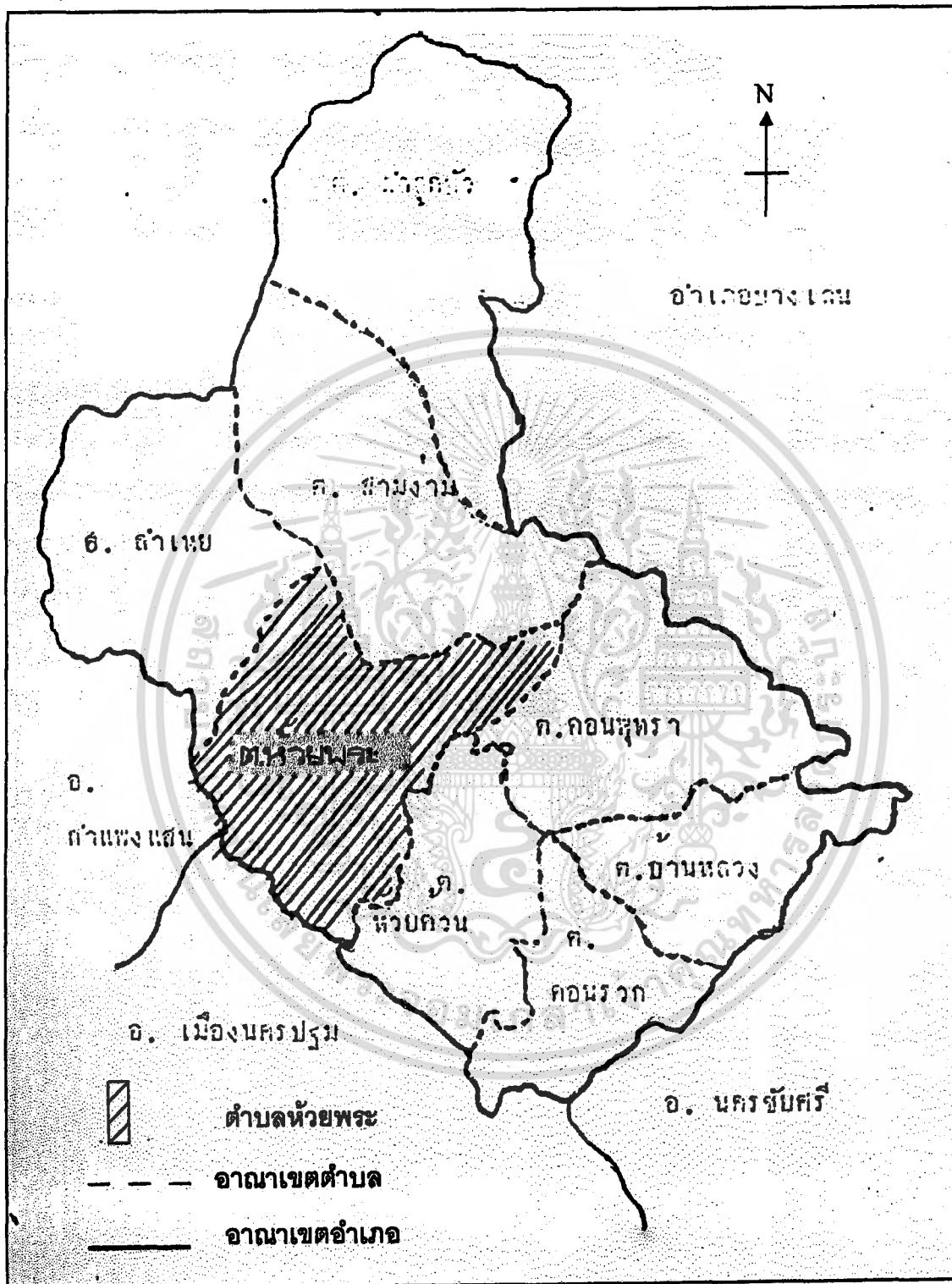
4.1.2.5 การคมนาคม ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น และตัวอำเภอจะมีรถโดยสารประจำทาง ภายในหมู่บ้านสภาพของถนน เป็นถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต และถนนลูกรัง จากการสังเกตพบว่า โดยภาพรวมแล้วหมู่บ้านห้วยพระจัดว่ามีความสะดวกสบาย มีรถโดยสารวิ่งผ่านตลอดทั้งวัน

4.1.2.6 การติดต่อสื่อสาร บ้านห้วยพระมีการติดต่อสื่อสารหลายทาง คือ

1) การไปรษณีย์ บ้านห้วยพระมีไปรษณีย์ประจำหมู่บ้าน

2) โทรศัพท์ การใช้โทรศัพท์ของชาวบ้านห้วยพระ พบว่า มีตู้โทรศัพท์ประจำหมู่บ้านอยู่ 3 ตู้ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารกัน

3) การสื่อสารระหว่างบุคคล ชาวบ้านห้วยพระหมู่ที่ 1 ใช้ภาษาไทยภาคกลางในการสื่อสาร

ภาพที่ 1 แผนที่อำเภอคอนสาร

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอคอนสาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.3 จำนวนครัวเรือนและประชากร

จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนเกษตรกร มีดังนี้

จำนวนประชากรทั้งหมดของตำบลห้วยพระมี	6,509 คน
จำนวนประชากรเกษตรกร	3,542 คน
จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	893 คน
จำนวนสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรเฉลี่ย	3 คน ต่อครอบครัว

บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม มีจำนวนประชากรทั้งหมด 674 คน มีอาชีพทำการเกษตร 432 คน จำนวนครัวเรือน 151 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 108 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 1,490 ไร่ แยกออกเป็น พื้นที่ปลูกพืช 830 ไร่ ประมง 27 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ 633 ไร่ ปัจจุบัน นายสมพงษ์ ไพรสีม่วง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

4.1.4 ลักษณะทางการศึกษา

บ้านห้วยพระมีโรงเรียนประจำหมู่บ้านอยู่ 1 แห่งคือ โรงเรียนวัดห้วยพระ เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษา นักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนได้เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนส่วนมากนิยมไปเรียนที่โรงเรียนประจำอำเภอคอนตูม อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร การเดินทางไปเรียน จะมีรถโดยสารประจำทางวิ่งและรถรับส่งนักเรียน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ส่วนใหญ่ จบเพียงการศึกษาภาคบังคับ

4.1.5 การประกอบอาชีพ

บ้านห้วยพระจัดว่าเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ใน 1 ปี สามารถทำนาได้มากกว่า 1 ครั้ง ส่วนใหญ่มีที่นาเป็นของตนเอง รองลงมา ก็เป็นการปลูกผัก

ส่วนอาชีพเสริม คือ การปลูกผัก ไม้ผล การเลี้ยงโค เลี้ยงสุกร เบ็ด ไก่ ซึ่งสามารถทำให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม (ตารางที่ 1)

นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีร้านค้ากระจายอยู่ทั่วหมู่บ้าน มีทั้งร้านขายกับข้าวร้านอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว แต่ในหมู่บ้านไม่มีตลาดสด ชาวบ้านนิยมซื้อกับข้าวจากตลาดนัดและตลาดที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1 ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร

ด้านพืช

ทำนา	พืชไร่	พืชผัก	ไม้ผล	ไม้ดอก	ไม้ประดับ
ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่
18/560	—	26/167	12/103	—	—

ด้านปศุสัตว์

โคเนื้อ	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	ฟาร์ม
ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่	ราย/ไร่
2/139	1/5	5/121	35/19,190	13/6290	2/10

ที่มา : ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยพระ

4.1.6 ศาสนาและประเพณี

4.1.6.1 ศาสนา ชาวบ้านห้วยพระทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธปฏิบัติตามแบบอย่างของชาวพุทธทั่วไป กล่าวคือ เมื่อถึงวันพระชาวบ้านจะ去做บุญกันที่วัดห้วยพระในหมู่บ้าน

4.1.6.2 วัฒนธรรมประเพณี มีความเกี่ยวข้องกับบ้านห้วยพระดังนี้ คือ

1) ประเพณีงานวัด มักจะจัดงานในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี ช่วงที่นิยมมากที่สุดคือช่วงวันสงกรานต์

2) ประเพณีวันสงกรานต์ จะมีขึ้นในช่วงวันที่ 13 – 15 ของเดือนเมษายน ซึ่งถือว่าเป็นวันปีใหม่ของไทย การจัดงานวันสงกรานต์ของหมู่บ้านห้วยพระ ชาวบ้านจะ去做บุญที่วัดตามปกติหลังจากทำบุญแล้ว จะมีการสรงน้ำพระและการทำบุญบั้งสุกุล ให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

3) ประเพณีการบวช นิยมจัดกันในช่วงเดือนมีนาคม ไปจนถึงก่อนวันเข้าพรรษา การบวชส่วนมากจะบวชในวัดห้วยพระซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน การจัดงานจะจัดกัน 2 วันตามประเพณีในปัจจุบัน ส่วนเรื่องพรรษาหรือระยะเวลาของการบวชนั้นจะอยู่ในช่วง 7 วัน 15 วันหรือ 1 เดือนเป็นอย่างมากไม่ค่อยมีใครบวชจำพรรษานาน

4) ประเพณีแต่งงาน การแต่งงานในหมู่บ้านห้วยพระในอดีตมักจะแต่งงานกับคนภายในหมู่บ้านเดียวกัน ทำให้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติในหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันได้มีการแต่งงานกับคนต่างถิ่นมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5) ประเพณีการตาย เมื่อมีการตายเกิดขึ้น จะมีการบอกกล่าวให้ญาติได้ทราบ ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ก็เหมือนกับท้องถิ่นอื่นทั่วไปคือ การรดน้ำศพให้ผู้ตาย การอาบน้ำศพ เอาศพลงหีบ และจะตั้งศพไว้ไม่เกิน 3 วัน ก็จะนำศพไปเผาหรือฝัง

4.1.7 องค์กรในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านห้วยพระ มีองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ
- 2) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยพระ
- 3) กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
- 4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้จากการปลูกผักปลอดสารพิษ มีสมาชิกทั้งหมด 46 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษและกลุ่มปลูกผักกางมุ้ง กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษมีสมาชิก 33 คน มีเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม 230,775 บาท มีเงินออมภายในกลุ่ม 69,647 บาท กิจกรรมที่ทำคือ การปลูกผักปลอดสารพิษและหัตถกรรม

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่ค่อยมีปัญหา สมาชิกมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยมีคณะกรรมการในกลุ่มดังนี้

นางสมจิตร	ไพโรจน์	ประธาน
นางสมคิด	พันธ์ไชติ	รองประธาน
นางชนา	ศรัทธา	เลขานุการ
นางประนอม	บุญภิกขุ	เหรัญญิก
นางหนู่น	ม่วงอยู่	กรรมการ

2) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยพระ

จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นศูนย์ตัวอย่างในการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่าง ๆ

ทางการเกษตร

โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรในชุมชน
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน

3. เพื่อเป็นศูนย์แม่ข่ายในการศึกษาเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น
ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
ช่วยพระดังนี้

นายสุนทร	มีนเกษตร	ประธาน
นายสมพงษ์	ไพโรจน์วง	คณะทำงาน
นายเจย	ศรีพุดพันธ์	คณะทำงาน
นายจำลอง	จันทิมา	คณะทำงาน
นายสมชาย	นาควินิตชัย	คณะทำงาน
นางสมแป้น	สมาศรีโพธิ์แก้ว	คณะทำงาน
นางสุรินทร์	ทรัพย์พลับ	คณะทำงานและเลขานุการ

3) กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรบ้านห้วยพระ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ชาวบ้านรู้จัก
การออม มีสมาชิกทั้งหมด 199 คน มีเงินทุนหมุนเวียน 90,000 บาท กิจกรรมของกลุ่มสหกรณ์
การเกษตรคือ การจำหน่ายพืชผักผลไม้ และสัตว์ ส่วนรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตสมาชิกก็จะ
นำเงินมาฝากออมไว้กับกลุ่มหรือสหกรณ์

4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อนำสินค้ามาจำหน่ายในร้านค้าของกลุ่ม
2. เพื่อเป็นทุนในการผลิตสินค้า
3. เพื่อให้ชาวบ้านมีเงินออม

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีสมาชิก 315 คน มีเงินทุนหมุนเวียนถึง 2,000,000 บาท
กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตรคือ การจัดตั้งร้านค้าศูนย์สาธิต เพื่อที่จะจำหน่ายสินค้า
และผลผลิตของสมาชิกภายในกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในชุมชนบ้านห้วยพระ การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อดำเนินกิจกรรม
ทางด้านการเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จ ทั้งด้านรายได้ และสังคมนั้นมีเพียง 2 กลุ่มเท่านั้นคือ
กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ และศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ
ตำบลห้วยพระ แต่กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษจะเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการทำงานเป็นการ
ลงแขกกันในการผลิตและเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่ทำผักส่งบริษัท
กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

4.2.1 ความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการขึ้น เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2541 กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแม่บ้านห้วยพระ ที่ดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพขึ้น

การจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเกิดขึ้นเนื่องจาก แต่ก่อนเกษตรกรได้รวมกลุ่มปลูกกระชาย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตคือ ประสบปัญหาโรครากเน่า ทางนักวิชาการของสำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูมได้แนะนำให้เกษตรกรปลูกพืชอื่นดูบ้าง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2539 ชาวบ้านได้ชักชวนสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน บ้านห้วยพระโดยการนำของนางสมจิตร ไพโรสถิมวง เป็นประธาน ได้ทดลองปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้งบประมาณของเกษตรกรตนเอง ซึ่งในการดำเนินงานในครั้งนั้นมีสมาชิก 30 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการเหลือสมาชิกเพียง 6 คน โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่าการปลูกผักเป็นเรื่องยุ่งยากมาก ในครั้งนั้นได้ปลูกผักคะน้าและกวางตุ้งอย่างละ 2 งาน สมาชิกทั้ง 6 คนพอใจกับผลผลิตที่ได้

จากกิจกรรมครั้งนั้น กลุ่มแม่บ้านได้นำผลผลิตเข้าประกวดในระดับอำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ โดยการรับการสนับสนุนจากนักวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม ในต้นปี พ.ศ. 2540 ทางจังหวัดนครปฐมได้มีงบประมาณจากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อชาติ ให้มีการจัดตลาดนัดสินค้าราคาถูกและดี ทางจังหวัดได้ให้กลุ่มแม่บ้านห้วยพระนำผักปลอดสารพิษมาจำหน่าย และได้รับความสนใจจากบริษัทต่าง ๆ และผู้ที่สนใจที่จะรับซื้อผักปลอดสารพิษไปจำหน่าย ทางกลุ่มจึงเริ่มผลิตผักมากขึ้นตามความต้องการของบริษัทและผู้รับซื้อทั่วไป แต่มีข้อแม้ว่าต้องให้กลุ่มกำหนดราคาเอง และไม่ทำสัญญา กับบริษัทใด โดยอาศัยความซื่อสัตย์ จนกระทั่งเหลือบริษัทที่รับซื้อเพียงบริษัทเดียว คือบริษัท กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด (KC) และในขณะนี้ได้มีบริษัทที่ให้ความสนใจที่รับซื้อเพิ่มอีก 2 บริษัทคือ บริษัท สวิฟท์ และบริษัท เอ็กซ์เซล ฟู้ด ทางกลุ่มได้ซื้อขายกับบริษัททั้ง 3 บริษัทมาเป็นเวลา 7 ปี ปัจจุบันมีสมาชิกที่ปลูกผักปลอดสารพิษ 33 ราย

4.2.2 พัฒนาการของกลุ่ม

การพัฒนาของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จากการศึกษาสามารถแบ่งระยะการพัฒนาของกลุ่มออกได้เป็น 4 ช่วงดังนี้คือ

4.2.2.1 ช่วงการเกิดกลุ่ม เริ่มจากการรวมกลุ่มปลูกกระชายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลห้วยพระ เมื่อปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีสมาชิก 30 คน ในการปลูกกระชาย แต่ประสบเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตคือกระดาษเป็นโรครากเน่า ซึ่งทางกลุ่มก็ได้แก้ไขหลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขโรครากเน่าได้

“เมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มภายในตำบลปลุกกระดาษ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ”

(สมจิตร ไพรสีม่วง, สัมภาษณ์)

จนกระทั่งใน ปี พ.ศ. 2539 ได้มีการชักชวนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยพระ โดยมีนางสมจิตร ไพรสีม่วง เป็นประธานกลุ่ม ในการดำเนินงานครั้งนั้นใช้งบประมาณของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งงบประมาณที่ได้เป็นเงิน 5,000 บาท เพื่อทำการปลูกผักเน้นในเรื่องของการลดการใช้สารเคมี การทำกิจกรรมครั้งนั้นมีสมาชิกเข้าร่วมในการปลูกผัก 16 คน จากสมาชิกที่เคยปลุกกระดาษ 30 คน

4.2.2.2 ช่วงการพัฒนาของกลุ่ม ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 จากกิจกรรมการปลูกผัก โดยเน้นในเรื่องของการลดสารเคมีในการผลิตผัก เมื่อสิ้นสุดโครงการ ก็เหลือสมาชิกเพียง 6 คน ซึ่งแต่ละคนก็ออกไปก่อนสิ้นสุดโครงการ ได้ให้เหตุผลว่า การปลูกผักเป็นเรื่องที่ยุ้งยาก ซึ่งในการปลูกผักในครั้งนั้นได้ปลูกผักคะน้า และกวาดตุงอย่างละ 2 งาน และสมาชิกที่เหลือ 6 คนก็พอใจกับผลผลิตที่ได้ในครั้งนั้น

“กิจกรรมในครั้งนั้น ทางกลุ่มได้มีโอกาส นำผลผลิตจากการปลูกผัก โดยลดการใช้สารเคมีในการผลิตเข้าประกวด ตั้งแต่ในระดับอำเภอ จนถึงระดับประเทศ และในระยะนั้นก็ได้ทำการผลิตผักตามปกติ และอย่างต่อเนื่อง”

(สมจิตร ไพรสีม่วง, สัมภาษณ์)

ในต้นปี พ.ศ. 2540 ได้มีโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อชาติ ทางจังหวัดนครปฐม ได้จัดให้มีตลาดสินค้าราคาถูกขึ้นที่สนามจันทร์ในตัวจังหวัดนครปฐม ซึ่งทางกลุ่มก็ได้นำผักไปจำหน่ายและประกวด จนกระทั่งผลของการประกวด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยพระได้รางวัลผักปลอดสารพิษ ในขณะที่เดียวกันนั้น ก็มีบริษัทและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตลาดสินค้าราคาถูกและดีในครั้งนั้นอย่างมากมาย และมีบริษัทที่สนใจจะรับซื้อผักที่ปลอดสารพิษจากทางกลุ่ม ดังนั้นทางกลุ่มจึงได้ผลิตผักอีกหลายชนิด ตามความต้องการของบริษัทและผู้ที่เกี่ยวข้องจากทางกลุ่ม

แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มมีข้อแม้ว่าจะต้องให้ทางกลุ่มตั้งราคาผักเอง ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายและไม่มีการทำสัญญาเกี่ยวกับบริษัทและผู้ที่เกี่ยวข้องผัก แต่จะอาศัยความซื่อสัตย์ ส่วนบริษัทที่ได้รับ

ซื้อผักจากทางกลุ่มในครั้งนั้นคือ บริษัท กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด นอกจากนั้นยังมีตลาด ใกล้เคียงที่มารับซื้อผักจากกลุ่ม

“จากกิจกรรมในปี พ.ศ. 2539 เหลือสมาชิกเพียง 6 คน ในการ ปลูกผัก และได้นำผักเข้าประกวด ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2540 จนได้ รับรางวัลผักปลอดสารพิษ และผลจากการได้รับรางวัลในครั้งนั้น ก็ทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นภายในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยพระ”
(สมจิตร ไพรสีม่วง, สัมภาษณ์)

4.2.2.3 ช่วงการขยายตัวของกลุ่ม จากการที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยพระมี ผลผลิตเป็นที่ยอมรับของบริษัทผู้รับซื้อและพ่อค้าทั่วไป ทางกลุ่มได้มีการผลิตผักเพิ่มอีกหลายชนิด ตามความต้องการของผู้รับซื้อ

การพัฒนาของกลุ่มในช่วง ปี พ.ศ. 2540 กลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยการชักชวน ของประธานกลุ่มคือ นางสมจิตร ไพรสีม่วง และเกษตรกรก็ให้ความสนใจที่จะเข้ามาร่วมดำเนิน กิจกรรมภายในกลุ่ม ส่วนเรื่องของการผลิต ภายในกลุ่มได้มีการตกลงและจัดสรรตามความชอบ และความสามารถของสมาชิกในการผลิตผักแต่ละชนิด กลุ่มมีแผนการผลิตรวมกัน เพื่อที่จะได้ ผลผลิตทุกวัน ตามที่ผู้ส่งซื้อต้องการ และในส่วนของสมาชิกจะผลิตเพื่อไว้จำหน่ายให้กับตลาด ภายในชุมชนอีกต่างหาก ซึ่งบางครั้งก็อาจได้ราคาดีกว่าส่งให้กับบริษัท

จากการพัฒนาของกลุ่ม ที่มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตจากกลุ่มมีปริมาณมาก ขึ้น กลุ่มจึงได้ทำการขยายกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

กลุ่มที่ 1 ทำการปลูกผักในมุ้ง ผักที่ปลูกก็คือ คะน้า กวางตุ้ง กวางตุ้งฮ่องเต้ โดย ที่มีสมาชิกปลูกผักในมุ้ง 8 คน มีพื้นที่ปลูก 22 ไร่

กลุ่มที่ 2 ทำการปลูกผักนอกมุ้ง ผักที่ปลูกคือ ผักบุ้งจีน กระเพรา โหระพา แมงลัก ๙ สมาชิกที่ปลูกผักในกลุ่ม มี 72 คน มีพื้นที่ปลูก 100 ไร่

กลุ่มได้ผลิตผักตามความต้องการของบริษัทผู้ส่งซื้ออย่างต่อเนื่อง จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีกองทุนหมู่บ้าน ทางกลุ่มจึงได้เขียนโครงการเข้าไปขอทุนสนับสนุน โดย นายสมพงษ์ ไพรสีม่วง ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยพระ ซึ่งก็ได้ทุนเป็นเงินจำนวน 495,000 บาท เพื่อนำมาลงทุนเรื่องของระบบน้ำของสมาชิกกลุ่ม (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงระบบน้ำแบบสปริงเกอร์

“ในจำนวนสมาชิก 80 คน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ มีสมาชิก 54 ราย โดยใช้สารชีวภาพ และพืชสมุนไพร ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่อยู่ในระหว่างการปรับเปลี่ยน มีสมาชิก 26 ราย ใช้สารเคมี แต่อยู่ในปริมาณที่ควบคุม”

(สุรินทร์ ทรัพย์พลับ, สัมภาษณ์)

แต่ในส่วนของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 มีสมาชิกทั้งหมด 33 คน การผลิตภายในกลุ่มจะแบ่งตามความเหมาะสมและความสามารถของสมาชิก ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิต เพราะการผลิตสมาชิกต้องใช้ทุนตนเอง

สมาชิกของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 33 คน ปลูกผักจำนวน 7 ชนิด โดยกลุ่มได้มีการจัดสรรการผลิตผักภายในกลุ่มดังนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การจัดสรรการผลิตผักภายในกลุ่ม

ชนิดผัก	จำนวนสมาชิก (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)
ผักนึ่งจีน	16	48
หน่อไม้ฝรั่ง	8	24
กระเพรา-โหระพา	5	9
ตะไคร้	1	3
มะเขือ	1	3
แมงลัก	1	3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชนิดผัก	จำนวนสมาชิก (ราย)	พื้นที่ปลูก (ไร่)
มะระ	1	3
รวม	33	93

ที่มา : สมจิตร ไพรสีม่วง,สัมภาษณ์ (2547).

จากการที่กลุ่มมีกำลังการผลิตที่มากพอที่จะผลิตผักส่งให้กับ บริษัท กำแพงแสน คอมเมอริเชี่ยล จำกัด และสามารถผลิตเผื่อไว้สำหรับตลาดข้างนอกอีก ประกอบกับผลผลิตของกลุ่มเป็นที่ยอมรับของตลาด เป็นผลทำให้มีบริษัทเข้ามาสั่งซื้อผลผลิตอีก 2 บริษัท คือ บริษัท สวิฟท์ และบริษัท เอกซ์เซล ฟู้ด โดยจะรับซื้อผลผลิตที่กลุ่มผลิตเผื่อไว้ นอกเหนือจากส่งให้กับ บริษัท กำแพงแสน คอมเมอริเชี่ยล จำกัด

4.2.2.4 ช่วงการคงอยู่ของกลุ่ม

ปัจจุบันกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ยังไม่มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มภายในกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มยังมีสมาชิก 33 คนในกลุ่ม และปริมาณการผลิตผักเพื่อส่งให้กับบริษัทผู้รับซื้อยังมีปริมาณเท่าเดิม (ตารางที่ 3) แต่ก็มีสมาชิกที่ได้ออกจากกลุ่มไปบ้าง เนื่องจากมีรายได้ที่ไม่คุ้มทุนในผลผลิต ประกอบกับสมาชิกไม่สามารถผลิตผักส่งบริษัทผู้รับซื้อ ได้ทันตามเวลา อย่างไรก็ตาม กลุ่มก็ได้จัดหาสมาชิกคนใหม่ที่สนใจการผลิตผักปลอดสารพิษเข้ามาแทนสมาชิกที่ออกจากกลุ่ม

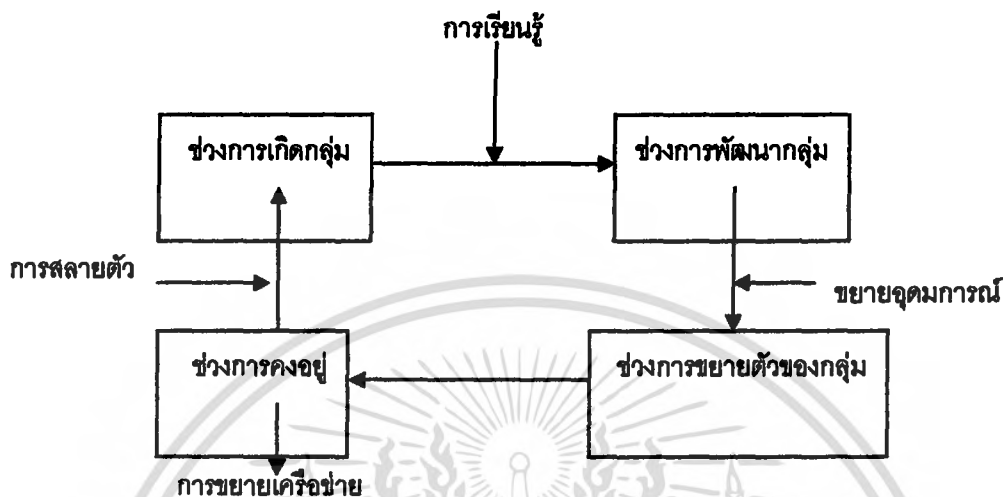
ตารางที่ 3 ปริมาณผลผลิตของกลุ่ม

ชนิดพืช	ปริมาณผลผลิต/วัน
1. หน่อไม้ฝรั่ง	500 - 1,000 กิโลกรัม
2. ผักบุ้งจีน	400 - 700 กิโลกรัม
3. กระเพรา - โหระพา	140 กิโลกรัม
4. แมงลัก	15 - 20 กิโลกรัม
5. มะเขือ	50 กิโลกรัม
6. มะระ	30 กิโลกรัม
7. ตะไคร้	150 กิโลกรัม

ที่มา : สมจิตร ไพรสีม่วง,สัมภาษณ์ (2547).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาพัฒนาการของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 สามารถแสดงโครงสร้างของการพัฒนาการของกลุ่มได้ดังนี้ (ภาพที่4)

ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างพัฒนาการของกลุ่ม

4.2.3 องค์การและโครงสร้างของกลุ่ม

4.2.3.1 องค์การและโครงสร้างภายใน

องค์การและโครงสร้างภายในกลุ่ม จากการศึกษา สามารถแบ่งองค์ประกอบขององค์การและโครงสร้างภายในกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ดังนี้

1) สมาชิกองค์กร กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ มีสมาชิกทั้งหมด 33 คน แยกตามชนิดของผักที่ผลิตคือ

1.1) สมาชิกที่ปลูกผักบั้งจีน 16 คน คือ

1. นางแจกัน พันธิโชติ
2. นางประนอม บุญภิมุก
3. นางสุชิน ชัยหา
4. นางจำนงค์ คำตาก้อง
5. นางจำลอง อยู่เต็มสุข
6. นางลำไย พิมพ์ระยงค์
7. นางจำปี คำตาก้อง
8. นายศรารุช ชวกิจศิริ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. นางหนูน ม่วงอยู่
10. นางสุภา ศิริพิน
11. นางสมคิด พันธุ์โชติ
12. นางสาวเสาว์ ทรัพย์พลับ
13. นางบุญทิ้ง ชังตาก้อง
14. นายสมศักดิ์ ยอดแก้ว
15. นางบุญไย คำตาก้อง
16. นางชวณ จำปาอ่อน

1.2) สมาชิกที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง มีสมาชิก 8 คน

1. นางสุชิน ชัยหา
2. นางนิวงศ์ เปี่ยมสุวรรณ
3. นางชุลีภรณ์ ทองดี
4. นายศรายุทธ ชวกิจศิริ
5. นางแก้ว ทองดี
6. นางสมจิตรา ไพโรสีม่วง
7. นางสมพร ลิ่มทองสุข
8. นายเฉลิม คงพากเพียร

1.3) สมาชิกที่ปลูก กระเพรา - โหระพา มีสมาชิก 5 คน แยกออกเป็น
สมาชิกที่ปลูกโหระพา 3 คนคือ

1. นางสุณีย์ พรหมโชติ
2. นางเครือ สามศรีโพธิ์แก้ว
3. นางสุขสม ทรัพย์พลับ

และสมาชิกที่ปลูกกระเพรา 2 คนคือ

1. นางชื่น คำตาก้อง
2. นางระอง ชังตาก้อง

1.4) สมาชิกที่ปลูก แมงลัก มีสมาชิก 1 คนคือ
นายสมพงษ์ ไพรสีม่วง

1.5) สมาชิกที่ปลูก ตะไคร้ มี 1 คนคือ
นายบุญเลิศ คำตาก้อง

1.6) สมาชิกที่ปลูก มะระ มี 1 คนคือ
นางประทุม ชวกิจศิริ

1.7) สมาชิกที่ปลูก มะเขือ มี 1 คนคือ
นายสนิท พันธุ์โชติ

4.2.3.2 การบริหารองค์กร กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จาก
การศึกษาพบว่า มีการบริหารกลุ่มดังนี้

1) นโยบายและแนวคิดของกลุ่ม คือ

- พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจาก
สารพิษและมีคุณภาพได้มาตรฐาน

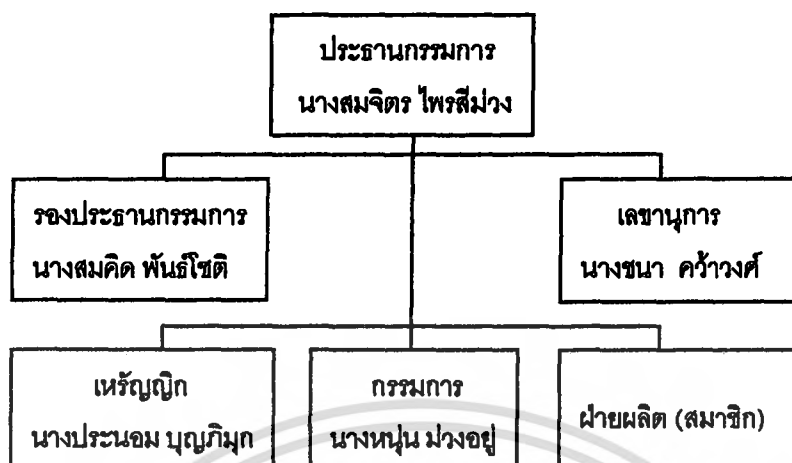
- พัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

- ปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรให้กับชุมชน

- เพิ่มศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มในการผลิต และพัฒนาเกี่ยวกับการ
วางแผนการผลิต

- สามารถเป็นศูนย์แม่ข่ายในการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตร และขยายผล
ให้กับ กลุ่มหรือองค์กรอื่นได้

2) การบริหารองค์กร กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ทุกฝ่ายจะขึ้นอยู่กับประธานกรรมการเพียงผู้เดียว แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มก็มีบุคลากรในการดำเนินงานภายในกลุ่ม โดยมีโครงสร้างบุคลากรในกลุ่ม (ภาพที่ 5) ดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงโครงสร้างบุคลากรภายในองค์กร

4.2.4 องค์กรเครือข่ายของกลุ่ม

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จากการศึกษาพบว่า เมืองศีร์ษะเกษเป็นเครือข่ายของกลุ่มดังนี้

4.2.4.1 องค์กรภาครัฐ มีหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายที่รับผิดชอบกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระและในชุมชนได้แก่

1) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยพระ คือ ศูนย์จะเป็นจุดสาธิตการผลิตผักปลอดสารพิษ และถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร

2) สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่ม รวมทั้งการส่งเสริมในด้านการผลิตผักปลอดสารพิษ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสนับสนุนและประชาสัมพันธ์อีกคือ สถานีพัฒนาที่ดินนครปฐม สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครปฐม และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครปฐม

4.2.4.2 องค์กรเครือข่ายระดับชุมชน กลุ่มที่เป็นเครือข่ายของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษได้แก่

- 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1 กลุ่ม มีสมาชิก 32 คน
- 2) กลุ่มผู้ทำนา 1 กลุ่ม มีสมาชิก 76 คน
- 3) กลุ่มผู้เลี้ยงปลา 1 กลุ่ม
- 4) กลุ่มเลี้ยงโคขุน 1 กลุ่ม มีสมาชิก 115 คน
- 5) กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้จำอา 1 กลุ่ม มีสมาชิก 20 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.4.3 องค์การธุรกิจ ที่เป็นองค์กรเครือข่ายในการสนับสนุนและรับซื้อผลผลิตของของกลุ่มคือ

- 1) บริษัทท่าแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ดูแลและควบคุมการผลิต และเป็นบริษัทแม่ข่ายที่รับซื้อผลผลิตเพื่อนำไปจำหน่ายยังต่างประเทศ
- 2) บริษัท เอกซ์เซล ฟู้ด
- 3) บริษัท สวิฟท์

4.3 การดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่ม

4.3.1 การดำเนินงานของกลุ่ม

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานของกลุ่มดังนี้

4.3.1.1 ระบบการผลิต

4.3.1.2 ระบบการตลาด

4.3.1.3 ระบบการเงินและการบัญชี

4.3.1.4 บุคลากรในกลุ่ม

4.3.1.1 ระบบการผลิต จากการศึกษาพบว่า มีระบบการผลิตดังนี้

1) การจัดการพื้นที่ปลูก กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะหลีกเลี่ยงการใช้ดินและน้ำที่ปนเปื้อนสารพิษ ปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวกต่อการปฏิบัติงาน และมีห้องเก็บวัสดุอุปกรณ์การเกษตรอย่างมิดชิด

2) การจัดการความสมบูรณ์ของดิน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะปรับปรุงความเป็นกรดเป็นด่างของดินให้เป็นกลางคือ ดินจะต้องมีค่า pH อยู่ในช่วง 6.00 – 7.00 ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ อย่างน้อย 1 กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูก 1 ตารางเมตร ใส่ปุ๋ยเคมีโดยใช้สูตรและอัตราที่เหมาะสมกับอายุผัก

3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์และต้นกล้า กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะเลือกพันธุ์ตามความต้องการของตลาด และใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อโรค

4) การจัดการเขตกรรม คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะเตรียมดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของผัก การให้น้ำผักอย่างสม่ำเสมอ มีการถอนทำลายต้นที่เป็นโรค และมีการตัดแต่งทรงพุ่มทำค้างให้กับผักบางชนิด

5) การกำจัดวัชพืช กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะกำจัดวัชพืชต้นที่ยังเล็กอยู่ และยังไม่ออกดอก เพราะถ้าวัชพืชออกดอกแล้วจะสามารถขยายพันธุ์ได้ ควบคุมดินด้วยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฟางข้าวและพลาสติก แต่ส่วนมากจะคลุมดินด้วยฟางข้าวมากกว่า เพราะเป็นวัสดุที่มีในหมู่บ้าน อยู่แล้วและเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

6) การกำจัดศัตรูพืช กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ จะใช้วิธีการไถดิน ตากแดดก่อนปลูกผักไว้ประมาณ 7- 15 วัน ถ้าหากพืชโตแล้วก็จะใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และมีบางส่วนจะใช้สารสมุนไพร สารชีวภาพ

7) การจัดการผลผลิต กลุ่มจะเก็บเกี่ยวผักในช่วงเช้าของทุกวันคือ เวลา 06.00 น. หรือระยะที่ตลาดต้องการ นำผักที่ได้มาตัดแต่งทำความสะอาด และการบรรจุหีบห่อผักส่งให้กับบริษัท

จากการศึกษาค่าใช้จ่ายในการผลิตผักของสมาชิกในกลุ่ม พบว่า มีค่าใช้จ่ายในการผลิตและระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตของผักแต่ละชนิด (ตารางที่ 4) ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าใช้จ่ายในการผลิตและระยะเวลาเก็บเกี่ยว

ชนิดพืช	ค่าใช้จ่ายในการผลิต(บาท)/ไร่	ระยะเวลาเก็บเกี่ยว/วัน
1. หน่อไม้ฝรั่ง	14,500	150 -180
2. ผักบุ้งจีน	10,500	15 -20
3. กระเพรา-โหระพา	7,500	90 -150
4. แมงลัก	7,500	90 -150
5. มะเขือ	8,500	90
6. ตะไคร้	8,800	150
7. มะระ	10,000	50

ที่มา : สมพงษ์ ไพรสีม่วง, สัมภาษณ์ (2547).

4.3.1.2 ระบบการตลาด

ในการศึกษาคั้งนี้จะแบ่งออกเป็น

1) การวางแผนการผลิต กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษจะผลิตตามบริษัทสั่ง แต่ทั้งนี้เกษตรกรต้องผลิตให้ได้มากกว่าที่จะส่งให้กับบริษัท เพราะได้จำหน่ายให้กับชุมชนตนเองและตลาดใกล้เคียง

จากการศึกษาพบว่า การวางแผนทางการตลาดของกลุ่มในปัจจุบันมีเป้าหมายให้เจาะตลาดต่างประเทศ เนื่องจากลูกค้าต่างประเทศจะสั่งผลผลิตครั้งละมาก ๆ แต่ส่วนมากจะขายเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยบริษัท 2 บริษัทคือ บริษัท เอ็กซ์เซล ฟู้ด และบริษัท สวิฟท์ ซึ่งเป็นบริษัทที่มา
รองรับผลผลิตที่เหลือจาก บริษัท กำแพงแสนคอมเมอร์เชียล จำกัด แต่เมื่อเปรียบเทียบแล้ว จะมี
ปริมาณที่น้อยกว่าทางบริษัท กำแพงแสนคอมเมอร์เชียล จำกัด

2) กลยุทธ์ด้านราคา กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ในปัจจุบันมีการตั้ง
ราคาของผักที่ผลิตทุกชนิดเองคือ กระเพรา มะเขือ แตงลัก มะระ ตะไคร้ ผักบุ้งจีน จะมีราคาต่
กิโลกรัมละ 10 บาท ยกเว้น หน่อไม้ฝรั่งที่มีราคาที่สูงคือ 80,60,50 บาท ซึ่งจะคัดเป็นเกรด A,B,C
แต่ราคาของกลุ่มตั้งไว้นั้นหากมีการบรรจุหีบห่อสินค้าแล้วจะมีราคาที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นกระบวนการ
ของทางบริษัทต่อไป

4.3.1.3 ระบบการเงินและการบัญชี การจัดการเรื่องการเงินและการบัญชีของ
กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ประธานจะเป็นผู้รับผิดชอบ คือ นางสมจิตร ไพโรจน์วงศ์
เป็นคนบันทึกในบัญชีรายรับรายจ่าย ซึ่งการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายจะดำเนินการตลอด

4.3.1.4 บุคลากรในกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ได้จัดสรรตำแหน่ง
การบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีคณะกรรมการตามภาพที่ 5

4.3.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

4.3.2.1 การวางแผนในการดำเนินงานของกลุ่ม มีการวางแผนดังนี้

- 1) การวางแผนเกี่ยวกับคน
- 2) การวางแผนเกี่ยวกับเครื่องมือการผลิต
- 3) การวางแผนเกี่ยวกับผลผลิต
- 4) การวางแผนเกี่ยวกับเงินทุน

1) การวางแผนเกี่ยวกับคน สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้หญิงทั้งหมด ในระยะแรกสมาชิก
ในกลุ่มมีไม่มาก เพราะยังไม่แน่ใจว่ากลุ่มจะอยู่ได้ บางคนเข้ามาแล้วได้ผลตอบแทนไม่คุ้มก็
ลาออกจากกลุ่ม อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการประกอบการของกลุ่มดีขึ้น มีการประกันราคาของ
สินค้าให้กับสมาชิก ทำให้กลุ่มมีความมั่นคงมากขึ้น

2) การวางแผนเกี่ยวกับเครื่องมือการผลิต ในการผลิตผักสมาชิกในกลุ่มจะใช้
เครื่องมือของตัวเอง มีเพียงแต่รถไถที่สมาชิกสามารถใช้ร่วมกัน ในการเตรียมพื้นที่ปลูกผัก เพราะ
รถไถที่ใช้ในกลุ่มนั้นได้มาจากการร่วมหุ้นกันของสมาชิกในกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นเงินที่
ได้จากการขายผักของสมาชิก

3) การวางแผนเกี่ยวกับผลผลิต กลุ่มจะแบ่งชนิดของผักตามความสามารถของผู้ปลูก และจะผลิตตามที่บริษัทผู้สั่งซื้อ โดยจะแบ่งสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อผลิตผักให้กับบริษัท ทั้ง 3 บริษัทคือ บริษัท กำแพงแสนคอมเมอร์เชียล จำกัด มีสมาชิกผลิตผักส่ง 10 –13 คน บริษัท สวิฟท์ มีสมาชิกผลิตผักส่ง 8 –10 คน บริษัท เอ็กซ์เซล ฟู้ด จำกัด มีสมาชิกผลิตผักส่ง 8 – 10 คน อย่างไรก็ตาม สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องผลิตผักให้ได้ตามข้อตกลงที่กลุ่มและบริษัทผู้สั่งซื้อไว้ (ตารางที่ 5) โดยที่สมาชิกจะนำผักมาจำหน่ายให้กับจตุรวมผักในกลุ่มภายใน 11.00 น. ของทุกวัน

4) การวางแผนเกี่ยวกับเงินทุน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษมีเงินทุนในกลุ่มเป็นเงินออมทรัพย์ แต่ในการผลิต การจัดการด้านต่าง ๆ ของสมาชิก จะใช้ทุนของตัวเอง ทั้งทุน แรงงาน ที่ดิน ซึ่งเงินทุนในกลุ่มนั้นจะเป็นเงินออมของสมาชิกในกลุ่ม

ตารางที่ 5 แสดงมาตรฐานผลผลิตของกลุ่ม

ชนิดผัก	ขนาดความกว้าง (ซม.)	ขนาดความยาว (ซม.)	หมายเหตุ
หน่อไม้ฝรั่ง	1	18	คัดตามเกรด
ผักบุ้งจีน	—	37	—
กระเพรา-โหระพา	—	30	—
แมงลัก	—	30	—
ตะไคร้	—	30	—
มะเขือ	—	—	เส้นผ่าศูนย์กลาง 2 ซม.
มะระ	3	8 - 10	—

ที่มา : สมจิตร ไพโรสีม่วง, สัมภาษณ์ (2547).

4.3.2.2 การจัดการองค์กร ลักษณะขององค์กรของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ทุกฝ่ายจะขึ้นอยู่กับประธานเพียงคนเดียวซึ่งการจัดการแบบนี้เหมาะสำหรับธุรกิจที่มีขนาดเล็ก

จากการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่ม ของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ส่งผลทำให้สมาชิกมีรายได้จากการดำเนินงาน ปีละประมาณ 140,000 บาท ต่อครอบครัว และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม โดยเฉลี่ย ปีละประมาณ 4,700,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.3 ความคิดเห็นของสมาชิก

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกทุกคนมีความพอใจกับรายได้จากการผลิตผักปลอดสารพิษ ถึงแม้ว่ารายได้ที่ได้รับจะน้อยแต่ก็ได้รับทุกวัน และบางครอบครัวถือว่าเป็นรายได้หลักของครอบครัว ดังนั้นสมาชิกจึงมีความความรู้สึกว่าการปลูกผักปลอดสารพิษเป็นอาชีพเสริมที่มีรายได้สม่ำเสมอ และมีความมั่นคง

“แต่ก่อนทำนาอย่างเดียว รายได้ก็ต้องรอจนกว่ามีผลผลิต ซึ่งใช้เวลาในการผลิตนาน แต่พอเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ปัจจุบันมีรายได้ทุกวัน ถึงจะไม่มาก แต่ก็มีรายได้ที่สม่ำเสมอ”

(ศรายุทธ จำปาอ่อน, สัมภาษณ์)

4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานแล้วทำให้ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม โดยแยกออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ดังนี้

4.4.1 ปัจจัยภายนอก

4.4.1.1 การสนับสนุนจากภาครัฐ การดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุน แนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มคือ สำนักงานเกษตรอำเภอคอนทูน โดยนางสุรินทร์ ทรัพย์พลับ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5

ในปัจจุบันถึงแม้ว่าสำนักงานเกษตรอำเภอคอนทูนจะไม่ค่อยเข้าไปดูแล ในเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่ม แต่ยังคงให้การสนับสนุน โดยการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาดูงานที่กลุ่มเป็นประจำ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ก็ส่งผลให้กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นที่รู้จักของบุคคลและหน่วยงานภายนอกมากขึ้น

4.4.1.2 การสนับสนุนของภาคเอกชน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทภาคเอกชนในลักษณะของการซื้อขาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท กำแพงแสนคอมเมอร์เชียล จำกัด (KC) บริษัท เอ็กซ์เซล ฟู้ด จำกัด และบริษัท สวิฟท์

4.4.2 ปัจจัยภายใน

4.4.2.1 ผู้นำเข้มแข็ง ผู้นำหรือประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ คือ นางสมจิตร ไพโรสีม่วง เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2495 มีอายุ 52 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพหลักคือการทำสวน

จากศึกษาบทบาทของผู้นำกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ พบว่า เป็นสตรีที่มีความสามารถในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นความสามารถทางด้านการวางแผน การตัดสินใจ และที่เด่นที่สุดคือ การประสานงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ความสามารถดังกล่าว ทำให้นางสมจิตร ไพโรสีม่วง เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม

4.4.2.2 เงินทุน เงินทุนของสมาชิกในกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่จะทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ปัจจุบันสมาชิกจะใช้ทุนตัวเองในการผลิตผักปลอดสารพิษ จะไม่ใช้เงินออกมาภายในกลุ่ม ซึ่งจะบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของสมาชิกในกลุ่ม

4.4.2.3 ความสามารถในการบริหารจัดการของคณะกรรมการ จากการศึกษาสมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษมีการบริหารงานตามหน้าที่ของแต่ละคนไว้อย่างชัดเจน ส่วนหน้าที่ในการผลิตนั้นจะเป็นลักษณะช่วยกันหรือเอาแรงกัน สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถในการผลิตเท่า ๆ กัน กล่าวคือ สามารถทำได้ทุกหน้าที่ มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดการด้านการเงินของกลุ่มไว้เป็นหลักฐาน ทุกคนสามารถตรวจสอบได้ เพราะในการจัดทำบัญชีสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงรายรับ - รายจ่าย สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจกัน

4.4.2.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิก จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม เมื่อมีการประชุมกลุ่ม สมาชิกร่วมทำกิจกรรมทุกกิจกรรมของกลุ่มเป็นอย่างดี จากการศึกษาที่สมาชิกมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ส่งผลทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคี กลุ่มมีความเข้มแข็ง

4.4.2.5 คุณภาพของผลผลิต การที่ผลผลิตจะเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้บริโภคหรือไม่นั้น คุณภาพของผลผลิตถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง จากการสอบถามผู้บริโภคและผู้ผลิตผักปลอดสารพิษในหมู่บ้านห้วยพระ พบว่า ผักที่ปลูกเป็นผักที่ปลอดสารพิษเพราะเชื่อว่าผักมีสารพิษตกค้างในปริมาณที่น้อย และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นผักปลอดสารพิษที่ผลิตจากบ้านห้วยพระจึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ พบว่า ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม ยังไม่มี จะมีบ้างคือ เกี่ยวกับผลผลิตของสมาชิกที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่บริษัทกำหนด เช่น ผักไม่ได้ขนาด ผักมีโรค ซึ่งที่ผ่านมา มีเพียงรายเดียวเท่านั้น ที่ประสบกับปัญหานี้ อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มก็ได้มีการแก้ไขและพัฒนาการผลิตของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4.6 การวิจารณ์ผล

จากการศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนทุม จังหวัดนครปฐม สามารถวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ของกลุ่มได้ดังนี้

4.6.1 การก่อตั้งกลุ่ม

4.6.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

4.6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินของกลุ่ม

4.6.1 การก่อตั้งกลุ่ม

4.6.1.1 การรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นการรวมกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจโดยการทำอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากในปีพ.ศ.2538 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อผลิตกระชาย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้แม่บ้านขาดรายได้ และในปีพ.ศ. 2539 ได้มีการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยพระ โดยมีนางสมจิตร์ ไพรสีม่วง เป็นประธานกลุ่ม ในการปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดรายได้ของเกษตรกรในหมู่บ้าน ดังนั้นการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงเป็นการรวมกลุ่ม เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดได้ เพราะถ้าไม่ทำก็จะมีรายได้

การรวมกลุ่มเกิดขึ้นเพราะ สมาชิกทุกคนอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำให้การดำเนินการแต่ละครั้งสะดวก กลุ่มมีการจัดประชุมกลุ่มเป็นประจำ โดยที่สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของ พัฒน์ บุญรัตน์ (2517) ที่กล่าวถึงการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม สมาชิกทุกคนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรม

4.6.1.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกลุ่ม

1) การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นกลุ่มอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนทั้งในส่วนของผู้นำท้องถิ่นและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จนทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรต์นีย์ เดชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนทั้งในรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มคน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมในการดำเนินงานในเรื่องเดียวกัน

2) กลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็ง ในระยะแรกกลุ่มต้องการอาศัยผู้นำที่เก่ง มีความสามารถในการจัดการกลุ่ม เพราะระยะนี้ผู้นำจะต้องมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ คือ นางสมจิตร์ ไพโรจน์วง เป็นผู้ที่มีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จในกิจกรรมของกลุ่ม และทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

4.6.1.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานในกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก ซึ่งปัจจัยที่ทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมคือ

1) สมาชิกให้การยอมรับและเชื่อถือผู้นำกลุ่มในการดำเนินงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูว์ฉี วูฉีเมธี (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวณธร, 2542) ผู้นำทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและรับผิดชอบ รวมทั้งพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม

2) การมีส่วนร่วมเพราะมีปัจจัยที่เป็นคำตอบแทน ซึ่งตรงกับแนวความคิดของ ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) กล่าวคือ สมาชิกมีรายได้จากการดำเนินงานเป็นคำตอบแทน ซึ่งปัจจัยนี้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.6.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ทุกฝ่ายจะขึ้นอยู่กับประธานกลุ่มเพียงผู้เดียว แต่ทั้งนี้กลุ่มได้มีการจัดกฎเกณฑ์ในการบริหารกลุ่มดังนี้

4.6.2.1 การแบ่งฝ่ายต่าง ๆ ในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่วนหน้าที่ในการผลิตเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนอยู่แล้ว ซึ่งการบริหารกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ สอดคล้องกับแนวความคิดของ Henri Fayol และ ธงชัย สันติวงศ์ (อ้างถึงใน ลัดดา ผิวณธร, 2542) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารจัดการจะประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์กร เพื่อให้ผู้มีอำนาจหน้าที่อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย การบังคับบัญชาการสั่งงานต่าง ๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้สั่งการต้องทำเป็นตัวอย่างที่ดี การประสานงานคือ การเชื่อมโยงงานของทุกงานเข้ากันได้ และการควบคุม

4.6.2.2 ความเสมอภาค สมาชิกผู้ผลิตของกลุ่มมีความเสมอภาคกัน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร และฝ่ายผลิต ประกอบกับประธานกลุ่มมีความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

4.6.2.3 ความสามัคคี สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการลงแขกหรือการทำงานเพื่อเอาแรงกันในการดำเนินงานผลิตผักปลอดสารพิษ ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้ ปีละประมาณ 140,000 บาท และสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม ปีละประมาณ 4,700,000 บาท

จากการศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ พบว่า กลุ่มยังมีการใช้สารเคมี และปุ๋ย ในการผลิตผักอยู่ เช่น ไโดเทน ชื่อสามัญเรียกว่า แมนโคแซบ เป็นสารกำจัดเชื้อรา บาซิลลัส ลิงเยลลิส เป็นสารกำจัด แมลง, หนอน แต่กลุ่มจะมีระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีในปริมาณที่ปลอดภัยไม่เกินค่า MRL ที่กำหนด โดยการดูแลและควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไร่ของบริษัท กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด ซึ่งการใช้สารเคมีในการผลิตของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ มีความสอดคล้องกับค่านิยมของกรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป. : 4) ได้ให้ความหมายของผักปลอดสารพิษไว้ว่า เป็นผักที่มีระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันศัตรูพืช รวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต และผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มีสารเคมีตกค้างไม่เกิน ปริมาณที่กำหนด เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

4.6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการของกลุ่ม

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 พบปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ดังที่กล่าวมาแล้วใน ข้อ 4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

ปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยเมื่อนำมารวมกัน ส่งผลทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างราบรื่น ความสำคัญของแต่ละปัจจัยมีความแตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญและมีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มคือ การที่มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง การสนับสนุนของภาครัฐคือ สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม และภาคเอกชนคือ บริษัทผู้รับซื้อผัก ได้แก่ บริษัท กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด บริษัท เอกซ์ เซล ฟู๊ด และบริษัท สวิฟท์

การที่กลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็งทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่น และร่วมมือกันในการดำเนินงานในการผลิตเป็นอย่างดี ผู้นำไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานเท่านั้น ต้องเป็นผู้ที่มีน้ำใจกับสมาชิกทุกคน มีความยุติธรรม ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความนับถือ

ส่วนการที่กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐคือ สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม โดยนางสุรินทร์ ทรัพย์พลับ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5 เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้สมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ ได้เข้าใจในการผลิตและการใช้สารเคมีได้อย่างถูกต้อง โดยที่นักส่งเสริมจะเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิต และการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายในกลุ่ม ส่งผลทำให้กลุ่มสามารถผลิตผักที่ปลอดภัยจากสารพิษ และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกภายในกลุ่ม

ในส่วนของ การสนับสนุนจากภาคเอกชนนั้น บริษัทที่รับซื้อก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ ได้มีอาชีพเสริมและอาจเป็นอาชีพหลักของสมาชิกบางคน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม และเป็นการพัฒนาการเกษตรในชุมชนด้วย

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendations)

การศึกษากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความเป็นมาของกลุ่ม การดำเนินงาน การบริหารจัดการ ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม

ในการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และศึกษาจากเอกสารประกอบ ในการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษสามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นมาของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2541 และกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแม่บ้านห้วยพระที่ดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพขึ้น

การจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเกิดขึ้นเนื่องจาก แต่ก่อนเกษตรกรได้รวมกลุ่มกันปลูกกระชาย แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคเน่า ทางนักวิชาการจากสำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูมได้แนะนำให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นแทน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2539 ชาวบ้านได้ชักชวนสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน บ้านห้วยพระ โดยการนำของนางสมจิตร ไพโรจน์ม่วง ประธานกลุ่มหันมาปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้งบประมาณของเกษตรกรตนเอง ซึ่งในการดำเนินงานในครั้งนั้นมีสมาชิก 30 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการเหลือสมาชิกเพียง 6 คน เนื่องจากการปลูกผักเป็นเรื่องยุ่งยากมาก

จากกิจกรรมครั้งนั้น กลุ่มแม่บ้านได้นำผลผลิตเข้าประกวดในระดับอำเภอ จังหวัดและระดับประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอดอนตูม ในต้นปี พ.ศ. 2540 ทางจังหวัดนครปฐมได้มีงบจากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อชาติ ให้มีการจัดตลาดนัดสินค้าราคาถูกและดี ทางจังหวัดได้ให้กลุ่มแม่บ้านห้วยพระนำผักปลอดสารพิษไปจำหน่ายจึงได้รับความสนใจจากบริษัทต่าง ๆ คือบริษัท กำแพงแสน คอมเมอร์เชียล จำกัด (KC) บริษัท สวิฟท์ บริษัทเอ็กซ์เซล ฟู้ด และทางกลุ่มแม่บ้านได้ปลูกผักส่งขายกับทั้ง 3 บริษัทมาเป็นเวลา 7 ปี ปัจจุบันมีสมาชิก 33 ราย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มดังนี้คือ กลุ่มมีการจัดองค์การโดยการแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และ กรรมการ

รูปแบบการดำเนินงานทุกฝ่ายขึ้นกับประธานกลุ่มเพียงคนเดียว การทำงานรูปแบบนี้สามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามแม้ว่าอำนาจส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประธาน แต่สมาชิกในกลุ่มก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้ในทุก ๆ เรื่อง

กลุ่มมีการจัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย ของสมาชิกในกลุ่ม และสมาชิกสามารถตรวจสอบบัญชีรายรับ รายจ่ายได้ ทำให้ชาวบ้านเห็นถึงความโปร่งใสของการดำเนินงานในกลุ่ม จึงส่งผลทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง

5.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

5.1.3.1 ปัจจัยภายนอก

- 1) การสนับสนุนจากภาครัฐ
- 2) การสนับสนุนจากภาคเอกชน/ลูกค้า
- 3) การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภายนอก

5.1.3.2 ปัจจัยภายใน

- 1) ผู้นำเข้มแข็ง
- 2) เงินทุนของสมาชิกในกลุ่มพอเพียง
- 3) ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม
- 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิก
- 5) คุณภาพของผลผลิต

จากปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อกลุ่มมากที่สุดคือ การที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง ส่งผลทำให้กลุ่มมีความเชื่อมั่น และร่วมมือในการดำเนินงานเป็นอย่างดี กลุ่มมีเงินทุนพอเพียง บวกกับการที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระ เป็นกลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษ ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม

ปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 มีบ้างคือ เกี่ยวกับสมาชิก ซึ่งมีเพียงรายเดียวเท่านั้น ที่ผลิตผักไม่ได้มาตรฐานตามที่บริษัทกำหนด เช่น ผักไม่ได้ขนาด ผักมีโรค อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มก็ได้แก้ไขในเรื่องการผลิตของสมาชิกเรียบร้อยแล้ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเกษตร ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ควรนำวิธีการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านห้วยพระไปปรับใช้กับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่มีแนวทางการพัฒนาไปในทางเดียวกัน

2) ควรมีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่มขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือประธานกลุ่มหรือเป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยการให้สมาชิกมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานที่อื่น รวมทั้งทำหน้าที่แทนประธานกลุ่มบ้าง เช่น การเป็นวิทยากรบรรยายต้อนรับผู้ไปศึกษาดูงาน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกเนื่องจากปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในดำเนินงานของกลุ่มคือ นางสมจิตร ไพโรสีม่วง ประธานกลุ่ม

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเชิงด้านความคุ้มค่า ระหว่าง การปลูกผักที่ใช้สารเคมีในปริมาณที่ควบคุม กับการปลูกผักทั่วไป

2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาและการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษไปสู่กลุ่ม หรือชุมชนอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. ม.ป.ป. เกษตรอินทรีย์.กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2546. สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. เข้าถึงได้จาก: http://www.bust.doaego.th/abpd/s_group.asp?pageno=297yde=02.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2546. สินค้าปลอดสารพิษ. เข้าถึงได้จาก: <http://www.deqp.go.th/news-pr/newspr-100sare-7.htm>.

กองสุขภาพอาหาร. 2543. สรุปสถานการณ์สุขภาพอาหาร : ข้อเสนอต่อการจัดการด้านความสะอาดปลอดภัย เพื่อบริโภคภายในประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

กาญจนา แก้วเทพ. 2538. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

"การก่อตั้งกลุ่ม". 2546. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Sanasoke/sa252/page117.html> - 34k .

-----, 2546. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.baac.in.th/ssp/ssp_th/currentquarterly_th.htm - 27k.

"ความรู้เกษตรปลอดพิษ". 2546. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: mccweb.agri.cmu.ac.th/mccwwwthai/AcademicServices/SafeVeg/veg_sys.htm – 18k.

จตุรงค์ พวงมณี. 2546. ผักปลอดสารพิษ: เกษตรปลอดสารพิษชีวิตปลอดภัย. เข้าถึงได้จาก: <http://www.mccweb.agri.cmu.ac.th/mccwwwthai/>.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จิตติ มงคลชัยอรัญญา. 2544. การศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนา. เอกสารประกอบการเรียนภาควิชา
พัฒนาชุมชน, คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เดชรัด สุขกำเนิด. 2546. "หยุดสารเคมีเกษตรเพื่อสุขภาพคนไทย". เอกสารประกอบการปฏิรูประบบสุขภาพสำหรับการประชุมเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยสาธารณสุข.

เดือนจิตร สงวนศิลป์. 2536. การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารปลอดภัยในเขต
กรุงเทพมหานคร . ปัญหาพิเศษระดับปริญญาตรี, สาขาพัฒนาการเกษตร คณะ
เทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. สถาบัน
ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (เอกสารโรเนียว).

ประเวศ วะสี. 2537. "ตลาดทางเลือกใหม่ของผู้บริโภค". นิตยสารหมอชาวบ้าน. (16) 181: 25
- 27.

-----, 2540. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 4)
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

-----, 2542. "แนวคิดเกี่ยวกับระบบการพัฒนาการเรียนรู้อื่น". สานปฏิรูป. 2: 31 - 33.

-----, 2545. "ยุทธศาสตร์อาหารแห่งชาติ", เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
โภชนาการ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“ฝึกปลอดสารพิษ”. 2546. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.library.rip.ac.th/local/local-08-11-02.html>.

-----, 2545. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.phitsanulok.go.th/tambon.htm>.

พรทิพย์ สุคนธสิงห์ ศิลป์ชัย ยุกดิรัตน์ และสุพจน์ ชัยวิมล. 2546. “ผลิตภัณฑ์อินทรีย์”. เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

พัฒน์ บุญรัตนพันธ์. 2517. การสร้างพลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พัทธา สายหู. 2516. ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนาเศ.

พชัย วนาสวรรณ. 2545. สินค้าปลอดสารพิษ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.manager.co.th/politicsQAQuestion.asp?QAID=293>.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากาพิมพ์.

ลัดดา ผิวนร. 2542. บทบาทสตรีกับการพัฒนาธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มแม่พูนสมุนไพรบ้านท่าทรายหมู่ที่ 1 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร.

วิชัย หฤทัยธนาสันต์. 2533. เอกสารสอนชุดวิชาอาหารและโภชนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2535. “แนวคิดและความหมายของเกษตรกรรมทางเลือก”. เกษตรกรรมทางเลือก : หนทางรอดของเกษตรกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ชัยศิริกาพิมพ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศรายุทธ จำปาอ่อน. 2547. กรรมการกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2547.

ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลห้วยพระ. 25456. ข้อมูลพื้นฐานตำบล
ห้วยพระ อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม. กรมส่งเสริมการเกษตร. (เอกสารเเน่ยว)

สำนักงานเกษตรอำเภอคอนตูม. 2545. แผนพัฒนาทรัพยากรประจำตำบลห้วยพระ อำเภอ
คอนตูม จังหวัดนครปฐม. กรมส่งเสริมการเกษตร. (เอกสารเเน่ยว)

สลักจิต ศิริวานันท์. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษของ
แม่บ้านในกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร.

สมจิตร ไพโรจน์ม่วง. 2547. ประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2547.

สมพงษ์ ไพโรจน์ม่วง. 2547. ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2547.

สมพันธ์ เตชะอธิก (บรรณารักษ์). 2540. NGOs : ทางเลือกหลังการเปลี่ยนแปลง.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

สุรินทร์ ทรัพย์พลับ. 2547. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 5. สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2547.

อรุณี ดันติมูรธา. 2541. พฤติกรรมผู้บริโภคผักและผลไม้ปลอดสารพิษในเขตสีลม. ปัญหา
พิเศษระดับปริญญาตรี สาขาพัฒนาการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

KAMPHAENG-SAEN COMMERCIAL CO., LTD.

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มบันทึกการสำรวจพืชและโปรแกรมการใช้สารเคมีของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1

ตำบลห้วยพระ อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม

DISEASE WEEKLY CROP SCOUTING RE: (D)

บันทึกการสำรวจพืชประจำสัปดาห์ (โรคพืช)

Field Name (ชื่อแปลง/ไร่):	MAKKEI	Planting Date (วันที่ปลูก):	
Crop (ชนิดพืช):	KKC	Area (Rai) (ขนาดพื้นที่):	3
Variety (พันธุ์):	ศรีเมือง No.9	Location (สถานที่ปลูก):	

วันที่บันทึก DATE	เวลาบันทึก TIME REC	พบเพลี้ยไหม Acrostaceae ≥ 1 ต้นจากการสุ่มตรวจ	พบจุด Leaf Spot ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขาว Fusarium wilt ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Sclerotium stem and root rot ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Wrenth ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Damping-off ≥ 1 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Downy mildew ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น White rust ≥ 1 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Stem blight ≥ 1 ต้นจากการสุ่มตรวจ	โรคราน้ำขุ่น Cercospora leaf spot ≥ 5 ต้นจากการสุ่มตรวจ	ผู้ตรวจสอบ	หมายเหตุ
24/2/47	08.50 น.	N	Y	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	Y - เกิดค่าวิกฤตต้องทำการ
21/3/47	09.00 น.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	ฉีดพ่นสารเคมีตาม PPU
9/3/47	08.00 น.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	N - ไม่เกินค่าวิกฤตไม่มี
16/3/47	08.00 น.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	การฉีดพ่นสารเคมีแต่ให้ใช้
23/3/47	08.30 น.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	IPM และทำการสุ่มตรวจใน
30/3/47	08.00 น.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	อ.วิฑูรย์	ครั้งต่อไป

SIGNATURE (ลายเซ็น):

F-4100-40

แก้ไขครั้งที่: 01

วันที่มีผลบังคับใช้: 3 มกราคม 2547

222 MU 2, KAMPHAENG-SAEN, NAKORNPATHOM 73140, THAILAND.

TEL. (6634) 351-556-8, 282-449 FAX. (6634) 351-555, 282-333

http://www.kcfresh.com

Fertilizer Programme Instruction

ตารางแสดงโปรแกรมการให้ปุ๋ย

Farm Name (ชื่อฟาร์ม): สวนจิตร

Recommended date of application (กำหนดวันที่ใส่ปุ๋ย): / /

Field Name ชื่อแปลง	Area (Rai) พื้นที่ไร่	Crop ชนิดพืช	Fertilizer Type ชนิดปุ๋ย	Concentration N : P : K ส่วนผสมของปุ๋ย(สูตรปุ๋ย)	Rate/Rai (Kg) อัตราที่ใช้ กก/ไร่	Machinery to be used เครื่องจักรที่ใช้ให้ปุ๋ย
MANICM 1ไร่/203	3	MKC	100% 100%	46-0-0	15	185 992 022

Name (ชื่อ): สวนจิตร จ.น. 1002

Signature (ลายเซ็น): สวนจิตร จ.น. 1002

Application Summary (สรุปการใช้ปุ๋ย) :

Field Name ชื่อแปลง	Fertilizer Type ชนิดปุ๋ย	Concentration N : P : K (ส่วนผสมของปุ๋ย(สูตรปุ๋ย))	Total Quantity Used (Kg) รวมปริมาณที่ใช้ทั้งหมด(กก)	Actual Nutrient Applied Kg ปริมาณธาตุอาหารที่ใช้จริง N : P ₂ O ₅ : K ₂ O		
MANICM	100%	46-0-0	15	11.5	0	0

Operator Names (ชื่อผู้ปฏิบัติงาน) :

Name (ชื่อ):

Signature (ลายเซ็น):

Actual date of application (วันที่ใส่ปุ๋ยจริง): 7/2/62

Reference	Issue Number	Authorised By	Date	Page No
fertilizer instruction	1	Danuphon	Feb-03	1 of 1

โปรแกรมแสดงการฉีดพ่นสารเคมี

Spray Programme Instructions

(ชื่อแปลง/ไร่) Farm Name : ส.น. ๑๓๕

(กำหนดวันที่ฉีดพ่นสารเคมี) Recommended date of spray : 1๖ / ๐2 / 4๗

Application Details								
รายละเอียดการใช้สารเคมี								
Field Name ชื่อแปลง	Area (rai) จำนวนพื้นที่	Crop ชนิดพืช	Trade Name ชื่อการค้า	Active Ingredient ชื่อสารเคมี/สารออกฤทธิ์	Rate / Rai อัตราการใช้สาร/ไร่	Vol of Mix / Rai ปริมาณน้ำที่ใช้ผสม (ล.)	Machinery to be used เครื่องพ่นที่ใช้	Operational Pressure (bar) แรงดันที่ใช้
MAAB - 2	๖ไร่ ๖ งาน	มันฝรั่ง	สปริงเกอร์	บอร์โดซ์ ฟูทาลิ	250 g	100	Pressure Horse	10
			สมันไพ KC	ฟิวทอน	150 CC	100		
			สปริงเกอร์	บอร์โดซ์ ฟูทอน	400 g	100		

(ชื่อเจ้าหน้าที่) Name :

(ลายเซ็น) Signature :

(K.C. Fresh)

(สรุปการใช้สารเคมี) Application Summary :

Field Name ชื่อแปลง	Trade Name ชื่อการค้า	Active Ingredient ชื่อสารเคมี/สารออกฤทธิ์	Total Quantity Used (g/ml) ปริมาณสารเคมีที่ใช้ทั้งหมด (รวมปริมาตร)	Total Volume of mixture used (litre) ปริมาณน้ำที่ใช้ผสม (ลิตร)
MAAB - 2	สปริงเกอร์	บอร์โดซ์ ฟูทาลิ	937.5 g	375
	สมันไพ KC	ฟิวทอน	562.3 CC	335
	สปริงเกอร์	บอร์โดซ์ ฟูทอน	1500 g	375

(ชื่อผู้ปฏิบัติงาน) Operator Names :

(ชื่อ) Name :

(ลายเซ็น) Signature : (วันที่ฉีดพ่นสารเคมีจริง) Actual date of spraying : 1๖ / ๐2 / 4๗

Reference	(ฉบับที่) Issue Number	Authorised (อนุญาตโดย)	(ว.ค.ป.) Date	No. page (หมายเลขหน้า)
Spray instruction	1	A. Itnos	February 02	1 of 1

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านห้วยพระ หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยพระ
อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ ประธานกลุ่ม

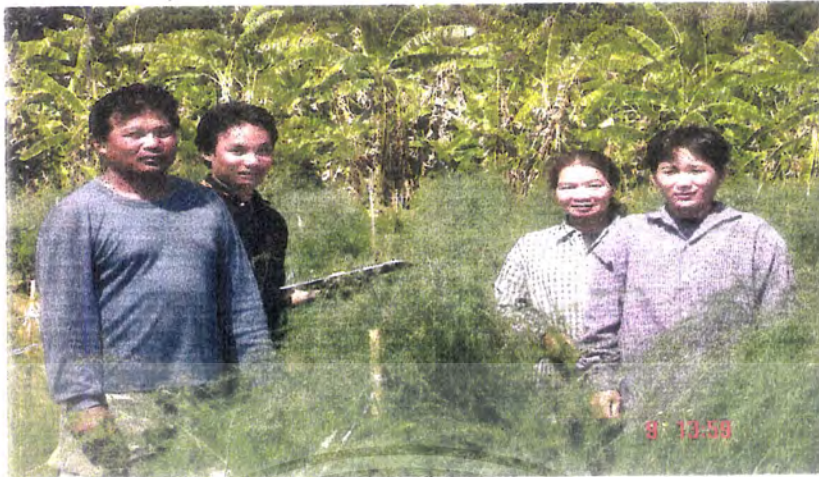

ภาพที่ 2 การเอาแรงของสมาชิก

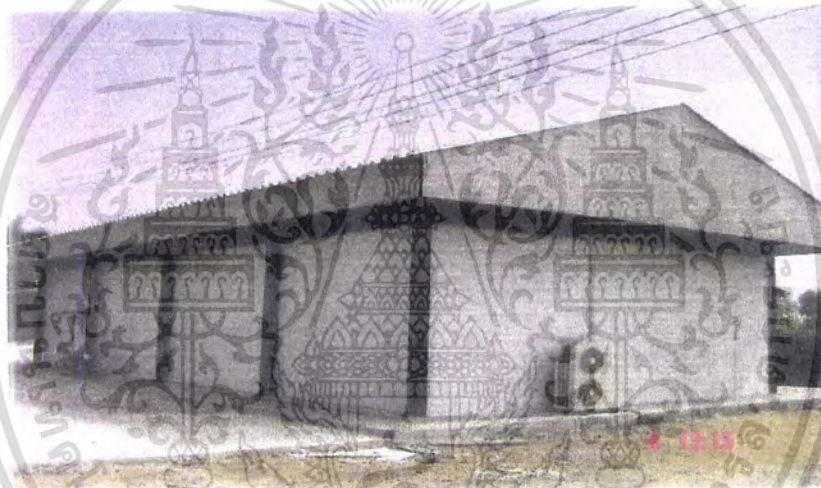

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
สำนักงานเกษตรอำเภอคอนตูม
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม

ภาพที่ 5 โรงเรียนบรรจุกองทัพอากาศ

ภาพที่ 6 การเตรียมแปลงปลูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 7 แปลงหน่อไม้ฝรั่ง

ภาพที่ 8 แปลงผักบุ้งจีน

ภาพที่ 9 แปลงกระเพรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 10 แปลงโทรระพา

ภาพที่ 11 แปลงมะเขือ

ภาพที่ 12 แปลงสาธิตหน่อไม้ฝรั่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้